

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
- M. kir. Államnyomda**
Nándor-tér 1.
- M. kir. tud. Egyetemi ny.**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
- Ádám Herman**
Krisztina-körút 85.
- Bagó M. és Fia**
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác**
Fő-utca 23.
- Heisler Jaroslav**
Várkert-rakpart 1.
- Ilauzky József**
Bomba-tér 4.
- Keller Dániel**
Attila-utca 63.
- Müller K. (Münster K.)**
Albrecht-út 3—5.
- Wesselényi Géza**
Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).**
- Bartalits Imre**
Remete-hegy.
- Bichler I.**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
- Barcza József**
Váci-utca 66.
- Belvárosi könyvnyomda**
Váci-utca 79.
- Buschmann Ferencz**
Koronaherceg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy.**
Irod. Int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármege-utca 11—13.
- Goszler Gyula**
Aranykéz-utca 1.
- Hunyadi Mátyás ny.**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia**
Zsibárus-utca 1.
- Luszt Sándor**
Váci-utca 44.
- M. kir. posta- és táv. ny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvny.**
Királyi Pál-utca 9.
- Nagy Sándor**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa**
Irányi-utca 1.
- Quittner József**
Károly-körút, központi
városház.
- Róth József**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót**
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid**
Fővám-tér 5.
- Székesfővárosi házi ny.**
Központi városház.
- Ullmann József**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp**
Régi posta-utca 3.
- Victoria-nyomda**
Váci-utca 37.
- Wodianer F. és Fiai**
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).**
- Bendiner A.**
Arany János-utca 18.
- Budapesti helyi érdekű**
vasút nyomdája
Lipót-út 22.
- Czettel és Deutsch**
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz**
Csáky-utca 13.
- Hermes könyvnyomdai**
részv.-társ.
Báró Alzél-utca 2.
- Hungária-könyvnyomda**
és kiadó-üzlet
Váci-körút 34.
- Juhász és Haas**
Tükkör-utca 5.
- Kálmán M. és Társa**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György**
Kálmán-utca 5.
- Kellner és Mohrlüder**
Csáky-utca 9.
- Kertész József**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp**
Arany János-utca 34.
- Krausz S. és T.**
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót**
Vadász-utca 35/a.
- Lőw Ede**
Váci-körút 80.
- Márkus Samu**
Báthory-utca 20.
- Magy. kir. postatakarék-**
pénztár nyomdája
Széchenyi-utca 2.
- Pallas, irod. és nyomdai**
részvénytársaság
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-**
Részvénytársaság
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat**
Könyvnyomdája
Doroftya-utca 14.
- Pollák Elkán**
Nagykorona-utca 21.
- Pollák M. Miksa**
Akadémia-utca 15.
- Radó és Rózsa**
Lipót-körút 12.
- Schlesinger és Kállai**
Bálvány-utca 18.
- Thália-nyomda**
Csáky-utca 2/b.
- VI. ker. (Terézváros).**
- Beer E. és Társa**
Aradi-utca 8.
- Berkovits János**
Teréz-körút 40—42.
- Bróza Ottó**
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és ny. r.-t.**
Ó-utca 12.
- Fővárosi nyomda stb. r.-t.**
Podmaniczky-utca 39.
- Friedl és Krakauer**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.**
Gyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa**
Podmaniczky-utca 27.
- Gergely Miksa**
Lázár-utca 2.
- Glückselig M.**
Hunyady-tér 7.
- Goldschmiedt Lipót**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut**
Gyár-utca 32.
- Herrman Ignác**
Szerecsen-utca 20.
- Hornyánszky Viktor**
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda**
Teréz-körút 3.
- Kápolnai Adolf**
Teréz-körút 5.
- Kassino Jakab**
Király-utca 26.
- Kaufmann és Vojtitz**
Vörösmarty-utca 52.
- Korvin Testvérek**
Révay-utca 14.
- Kunoss Vilmos és Fia**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid és Fia**
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 26.
- Minerva ny. (tul. Gansl Zs.)**
Szerecsen-utca 7/9.
- M. á. v. menetjegy-ny.**
Csengery-utca 33.
- Markovits és Garai**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla**
Teréz-körút 27.
- Nádas A.**
Dessewffy-utca 45.
- Neumayer Ede**
Próféta-utca 7.
- Orsz. közp. kőzs. ny. r.-t.**
Váci-körút 61.
- Pollacsek Mór**
Dávid-utca 5.
- Posner K. Lajos és Fia**
Csengery-utca 31.
- Radó Izor**
Szerecsen-utca 13.
- Rigler József Ede r.-t.**
Rózsa-utca 55.
- Schmelcz Izidor**
Izabella-utca 70.
- Schmidl Sándor**
Szerecsen-utca 6.
- Spinner Illés**
Dessewffy-utca 43.
- Szántó J.**
Uj-utca 6.
- Székely Viktor**
Dávid-utca 4.
- Vigyázó Tivadar**
Váci-körút 39.
- Wellesz Béla**
Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).**
- Árpád kő- és könyvny.**
Valero-utca 9.
- Athenaeum ir. ny. r.-t.**
Kerepesi-út 54.
- Bárd J.**
Miksa-utca 17.
- Deutsch József**
Károly-körút 7.
- Elek Lipót**
Kertész-utca 37.
- Farkas Testvérek**
Akácza-utca 61.
- Gallitzenstein H.**
Dohány-utca 68.
- Garai Mór**
Károly-körút 3.
- Gelléri és Székely**
Kerepesi-út 34.
- Goldfaden Márk**
Kerepesi-út 36.
- Gonda és Társa**
Akácza-utca 50.
- Hedvig S.**
Dohány-utca 12.
- Kellner Gerson**
Csányi-utca 13.
- Krammer Lipót**
Csömöri-út 44.
- Löbl Mór**
Király-utca 27.
- Löblovitz Zsigmond**
Csömöri-út 54.
- Márian György**
Rottenbiller-utca 56.
- Nagel István**
Vörösmarty-utca 17.
- Neuwald Illés**
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin**
Dohány-utca 84.
- Roth és Krausz**
Kertész-utca 23.
- Rubin J.**
Király-utca 13.
- Spatz Henrik**
Dob-utca 55.
- Spitzer Márk**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
Kazinczy-utca 35.
- Vasvári és Társa**
Csömöri-út 13.
- Wendt és fia**
Károly-körút 19.
- Zeisler M.**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
- Anglo-nyomda**
Baross-utca 47.
- Bíró-nyomda**
József-körút 19.
- Budapesti Hírlap nyomd.**
Röck Szilárd-utca 4.
- Corvin-nyomda**
Baross-utca 4.
- Özv. Fried Ignác**
József-utca 14.
- Hell I. Ede**
Luther-utca 4.
- Jäger K.**
József-körút 42.
- Klein Vilmos**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon**
József-körút 5.
- Kossuth Lajos-nyomda**
(tul. Laufer Jakab és
Holländer József)
Ujvástartér 5.
- Milits Rankó**
Futó-utca 44.
- Ottthon-nyomda**
Mária-utca 42.
- Révai és Salamon**
Üllői-út 18.
- Rózsa Kálmán és Neje**
Szentkirályi utca 30.
- Schulcz Adolf**
Baross-utca 81.
- Stephanum (a Szt. István-
Társulat nyomdája)**
Szentkirályi-utca 28a.
- Szent Anna-nyomda**
Baross-utca 66—68.
- Szent László-nyomda**
Röck Szilárd-utca 28.
- Színházi Lapok nyomd.**
József-körút 9.
- Weissenberg Ármin**
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferenczváros).**
- Engelmann Mór**
Vámház-körút 15.
- Műszaki Jrodalmi és**
nyomdai részv.-társ.
Soroksári-utca 5.
- Pátiria-nyomda r.-t.**
Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.
- Lőrincz F.**
Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
- Merendiák Károly**
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepl**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadi József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyorsajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczi-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogl M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Ágoston.
Nánay Lajos.
Rajkovich Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t. (v. b.)
Halyák István.
Darvai Armin.
Wertheimer Zsigmond.
- Balászfalva**
Öör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Battonya**
Ruber István.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Sziheleszky József).
Lepage Lajos.
Povázsy testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Clurcu és társa.
Gáborny és Társa.
Ótt János Fia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Brenzóbánya**
Kreisler J.
- Budaok (Promontor)**
Leopold és Klein.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Grádi Péter.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Cservenka**
Boros György.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda**
Frank Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda-rt.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Kurucz Béla.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Bernát Nándor.
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwaager és Ullmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy közseg-gek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Erseki Iyecumí nyomda.
Lőw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kösch Árpád.
Pannonia-ny. (tul.: Kahn M.).
- Érszekujvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerousch G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai
műintézet (tulajdonos:
Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Soma).
- Galgóc**
Szold Jakob.
Sternner Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Hesmesgy. Lapok ny.
Sima Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Gyula.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Heckenast György.
Láng Jenő.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dohay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérleb.: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Ideál-könyvnyomda.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi
nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke
nyomdája.
- Hollcs**
Malovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Kanyó Antal utóda.
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brúnauer Adolf és Társa.
Kubicza János.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Bergmann Mihály.
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Soma.
Koczányi Béla.
László Béla.
Rosa Viktor.
Vitez Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlap-kiadó és Nyomda-Részvénytársaság.
Pestmegyei Hirlap.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánzky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózés.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Kisbér**
Hafl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia és fia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyar Mihály.)
Óamán János örököse.
Gombos Ferencz.
Gutenberg nyomda.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zobácz Ferencz.
- Komárom**
Hacker Richárd.
Hungária-nyomda.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy János.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes.
Feigl Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lengyeltóti**
Galamb Zoltán
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
Schultz Ignác.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Lőw Desző.
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Florea János.
Sziidon József.
Traunfeller Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Kováts Antal.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczall**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Berger Miksa.
Sichermann Mór.
Vider és Rosenthal.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Arpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (tul. Benkő László).
Orin Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Gyikó Károly.
- Miava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Boros Benő.
Forster, Klein és Ludvig.
Minerva ny. (tul.: Hirsch-bein Adolf.)
Stamberger Bernát.
Stamberger Lajos.
Sugár és Társa.
Szélfényi és Társa.
- Módos**
Lustein Márkus.
- Mohács**
Bland János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Moóri könyvnyomda.
- Moson**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kahn és Fried.
Kohn és Klein.
Kroó Hugo.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Oránsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

HIVATALOS RÉSZ.

Márczius hóban a körhelyiség minden vasárnap szabadon áll rendelkezésére tagjainknak.

Választmányi ülés 10-én, este 1/28 órakor az olvasó szobában.

Évi közgyűlés 23-án d. e. 11 órakor a nagyteremben.

Házi estély ugyanezen napon este 1/28 órakor, hangversenynyel és tánczczal.

MEGHIVÓ.

A Könyvnyomdások Szakköre **1902. évi márczius hó 23-án**, vasárnap délelőtt pontban 11 órakor, a körhelyiségben (Kerepesi-út 30. sz.) tartja meg

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉT,

melyre a kör tagjai tisztelettel meghívotnak.

Napirend:

1. Titkári jelentés a Kör működéséről.
2. Pénztáros jelentése a Kör pénzbeli ügyeiről.
3. Három számvizsgáló választása.
4. Tisztviselők és a választmány újjáválasztása.
5. Netáni indítványok és kérdéstételek.

Budapest, 1902. február hóban.

A választmány.

Alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges, kérjük tehát a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Az alapszabályok 13. §-a értelmében indítványok a közgyűlés előtt *nyolcz nappal* nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól csak oly sürgős természetű indítványok képezhetnek kivételt, melyeknek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

MODERN GRAFIKAI MŰVÉSZET.

A modern művészet történetében külön fejezetet kell a grafikai művészeteknek szentelni. Fontosságuk olyannyira nyilvánvaló, hogy egy kalap alá venni a művészetek többi ágával merő lehetetlenség. Ha a népszerűség nem volna már az unalmasságig elkopott hétköznapi szólam, talán nem esnék a jóízűs határain kívül, újra és újra reá hivatkozni.

E helyett inkább arra a bizonyítható tényre kell a figyelmet fordítani, hogy az Országos Képtár sok-

oldalú igazgató-őre, *Térey Gábor dr.* által rendezett kiállítások évről évre nagyobb számú közönséget vonzanak az Akadémia nem nagyon közkedvelt falai közé. Valószínű, hogy ebben annak a szellemnek a felébredését, megnyilatkozását kell látnunk, a mely legbiztosabb fundamentuma minden népszerűségnek. És mert ezen kiállításoknak az anyaga a grafikai művészetek köréből kerül ki, a népszerűséget egész bátran a művészet ezen ágának a számlájára írhatjuk.

A most látható kiállítás csupa színes lapból áll. A grafikai művészetek legfejlettebb ágai, a fametszet, rézkarcz, könyomat és algrafia léptek sorompóba. Alig van egy is, a mely tekintélyes multra nem tekinthetne vissza. S mi sem bizonyítja a kiállítás valóban előkelő színvonalát annyira, mint az a körülmény, hogy az itt kiállított lapokat történelmi tudás nélkül élvezni, sőt talán megérteni is lehet, de megbecsülni nem. S miután a műkritika a műértelem mankója, támogatója, történelmet említeni csak ott és csak annyit szabad, a mennyi a látottak mellé magyarázó szövegnek éppen elég. Ez legyen mentsége annak a körülménynek, hogy a míg egyik szemünkkel a jelen csodás alkotásain csüngünk, másik szemünkkel a múlt elsárgult foliánsain keressük az analogiákat.

Hogy a grafikai művészetek mikor és hol születtek meg, bizonyossággal megmondani egyelőre lehetetlen.¹ Művészetszámba csak akkor veszik, a mikor feladatukká válik egy külön e célra előállított képnek több példányban való előállítás. És itt nem az a fontos, hogy mint egyes lap, vagy pedig könyvillusztrációként szerepelt-e. Eleinte lényegében csak *egy technikát, a formametszést* (Formschnitt), ismertek, a melynél tekintet nélkül, hogy fa vagy fém szolgált alapul, a rajz a síkból kiemelkedett. Ennek keretében a fémalapba való metszést határozottan megilleti az elsőség.² A 13. és 14., de különösen a 15. század első feléből számos ilyen metszet maradt fenn. Leggazdagabb a Weigel T. O.-féle gyűjtemény. A század végével e technika sirba száll s helyét a *fametszés* majdnem teljesen elfoglalja. Mindjárt a fejlődés legelején a vallás lefoglalja maga számára a széles mederben megindult művészetet, Krisztus kinszenvedése, a Miatyánk, Péter és Pál, szent

Bernát, szent Kristóf (buxheimi kolostor), szent Sebestyén, a legendák, a minduntalan visszatérő témák. Milyen lehetett ez az első fametszet? Technikája nyers, brutális. Erős konturok adják meg a formát és modelligazítást egyaránt. Árnyék, plasztika, perspektiva mind ismeretlen dolgok. (A berlini Kupferstichkabinet szent Veronikája jellemző példája ennek a felfogásnak.) Ugyanez az irány folytatódik a játékkártyákban, a melyek akkor nagy kelendőségnek örvendtek.

Az első fametszetek írás nélkül jelentek meg. Valóságos forduló pont, a mikor egyazon lapról nyomtatták a képet s a kísérő írást.³ A kultura fejlődéséhez való alkalmazkodásnak a jele, hogy a nép már nem elégedett meg egyes események feltűntetésével, hanem valóságos *illusztrált elbeszéléseket* akart (*Blockbücher*). Ezek sorába tartozik az 1410-ben először megjelent *Ars moriendi* és az 1470-iki *Biblia pauperum*, a melynek már a szerzői is ismertek.⁴ Ugyancsak e század hozta létre a technikai szempontból érdekes lapokat, a melyeknél a körvonalak fehéren maradnak s az alap fekete. Nem új vivmány ez, csak érdekes változata a réginek. A francziák helytelenül maniere Milnenek hívják.⁵ Alig hogy a század elmúlt, elmúlt ez a technika is, hogy fölszínre többé ne kerüljön. Az első dátummal ellátott fametszet az 1423-ból való közismert *szent Kristóf*.

Az első művész, kinek nevéhez hír fűződik, *Wohlgemuth Mihály*, Dürernek a mestere, a ki nemcsak rajzolta, hanem maga is metszette a mintákat. Bár némiképpen elfogult még, van benne valami, a mi a régebbi korról szemben haladásra mutat, a természetre támaszkodó eleven felfogás.

A 16. század aranykora a grafikai művészeteknek s így a fametszetnek is. Nem csoda, hiszen az egész századra egy *Dürer*, a „művészet égének ragyogó csillaga“ nyomja rá bélyegét.⁶ Mint minden téren, úgy ezen is a reformátor bátorságával törte össze a mult béklyóit. A művészet egy új eszközt talált az ő fametszeteiben tendenciáinak a kifejezésére. Valóságos forradalom volt 1498-ban az *Apocalypsis cum figuris* megjelenése. De nem kisebb hatása volt a *Mária életének*, a „népies művészet e legkedvesebb alkotásának“ s a nagy *Passzió*nak, a melyek úgy stílus, mint lelemény dolgában az Apocalypsis nivóján állanak. De hiszen bennünket nem is az anyag érdekel, a melyet Dürer felölelt, mint inkább a *fejlődési fok*, a melyre a fametszetet felemelte. Dürer nem ok nélkül nyúlt festő létére a fametszethez. Az nehezen bizonyítható be, hogy rajzait maga metszette-e fába vagy sem, de ha meg is történt, ritkán történhetett. Különben is *Wolfgang Reschben*, *Andreäben* oly segédekre talált, a kik hüen interpretálták művészi intenczióit. Ez utóbbi körülmény ugyanis a technikai és szellemi munka különválására

elég érdekes jelenség. A másik nemkülönben fontos jelenség a *szin elmaradása*. A fametszetnek magának kellett hatnia, nem úgy mint régen, csak akkor, a mikor kifestették. Dürernek tehát mesterien kellett rajzolni, hogy a színt feledtesse. Avval pedig, hogy az arcképes fametszetet önálló műfajjá fejlesztette, egy új momentummal gazdagította a művészet ezen ágát, a melynek most nyitva állott a szabad fejlődés útja.⁷

A modern művészetre nézve a legfontosabb lépést, tehát a fejlődés legközelebbi fokát Nürnberg riválisának, Augsburgnak, köszönhetjük. Itt született a kezdetben eléggé konzervatív felfogású *Hans Burgkmair*, az elbeszélő fametszetnek a mestere, a kinek alkotásaiban nem tudjuk, hogy a jelenetek elevenségét vagy az egyes alakok életteljességét bámuljuk-e inkább.⁸ Miksa császár lovon című lapjához fűződik a dicsőség, hogy benne a *szin mint önálló elem* lép fel. Burgkmair gondolatainak tulajdonképpen végrehajtója *Jost de Necker*⁹ volt, a ki külön falemezrel nyomtatta a körvonalakat, s külön az *alapszint*, a *tónust*. Ez már színesen nyomott metszet volt. A technika további fejlődését Fugger augsburgi polgárnak az arcképe mutatja, a mely már *több színnel* van nyomtatva.¹⁰

A „német reneszánsz“ fővárosából a fejlődés útja Bazelbe vezet, az akkori könyvnyomtatás főéjszkébe. Itt találjuk az alig tizenötéves fiatalabbik *Holbeint*, a kinek e korban készült metszetei már a kész mestert mutatják. Nagyszabású dolgokat nem csinált, neki inkább a *kisebb formátum és finomabb technika* volt az eleme.¹¹ Kompozíciója meglehetősen nagy térben mozgott.¹² És a mig fiatalabb kori műveiben még egészen a reneszánsz szellemét látjuk megnyilatkozni, a későbbiekben már azt a férfiút látjuk, a ki a reformáció híveül szegődött.¹³

Az akkori Németországnak majdnem minden városában áldoztak a grafikai művészetek oltárán.¹⁴ A *modern művészet* szempontjából azonban csak Strassburg érdekel bennünket, mint a hol a *színes fametszet* ismét egy óriási lépést tett előre. Az érdem két művész körül oszlik meg; az egyik *Johann Wechtlin*, a másik *Hans Baldung-Grien*. Wechtlin a reneszánszot segítette diadalra a maga által metszett fametszetekkel. A *clairobscur-metszetet* nagy ügyességgel használta oly tollrajzok utánzására, a melyek fekete tussal kék és barna papírra rajzolva, s fehér festékkel plasztikussá tettek. Tizenegy ilyen metszetet (köztük a Madonnát a kertben, a Halál szimboluma) ismernek tőle. Baldungot egy sorba helyezik kortársai Dürerrel. Vagy másfélszáz fametszet maradt utána. Nyitott szemmel nézte a természetet, finom megfigyelő volt, s kiméltelen az igazság illusztrálásában. Volt érzéke a humor, de még inkább a festői hatás iránt. Színes fametszetei, a Boszorkányok készülődése, Krisztus a keresztfán¹⁵ talán

azért gyakorolnak oly mély benyomást. Magasan szárnyaló stílus van *Cranach Lukácsban*, a kitől a legkorábban datált német clairobscur-lap, az 1506-ki Venus és Cupido származik. Körülbelül kétszáz lap őrizte meg realizmusát az utókornak.

Társadalom és kultúra, nemzeti szellem és az ezen alapuló tudásvágy úgy hozta magával, hogy a fametszet legnagyobb népszerűsége Németországban tett szert. De azért például Németalföldnek is kijutott a dicsőségből egy *leydeni Lukács* személyében. Sőt Olaszországban még története is van a technikának. Állítólag itt találta volna fel Ugo da Carpi a *színes fametszetet*. Annyit tudunk róla, hogy biztos kezű rajzoló volt, a ki 1516-ban szabaddalmat kért találmányára.¹⁶ *Kétféle technikája* volt a színes fametszetnek. Az egyik csak két lappal dolgozott s külön nyomtatta a tónust, külön a körvonalakat. A másik három, négy, sőt öt lapot is használt. Körvonalakat nem ismert, csak a színeket helyezte egymás mellé. Természetesen először a legmélyebb tónusokat, a világosabbakat mindig kihagyva. Az első mód mintái tollrajzok, a másodiké tus- vagy szépiafestmények voltak.

A 17. században a rézmetszet és karcz kerüinek színre, mintha a fametszet belefáradt volna a sok kísérletezésbe.¹⁷ Még oly óriási lángész, mint *Rubens*, a kinek rajzait Christoph Jeghers metszette a fába, sem tudott annyira termékenyítőleg hatni műveivel¹⁸ környezetére, hogy a fametszet régi helyét megtarthassa. Még a 18. században is Lesueurnek és Papillonnak szorgalmasan kellett dolgozniok, hogy megóvják az elmerüléstől. Egynéhány érdekes momentumról azért mégis be tud számolni a műtörténelem. Carpi egyik hűséges utánzója, *Edward Kirkall* érdekes ujitást hozott be. Ő a karcz, mezzotinto és fametszet *hármasként* sajátos hatású clairobscur lapokat állított elő s ezzel kétségtelenné tette a fametszet festői tendenciáit. *Thomas Bewick* még inkább lehetővé tette ezen elv megvalósulását avval, hogy az eddig dívó *metszőkést* a *metszővésővel* cserélte fel. A forradalom elmúltával megkezdődik a grafikai művészetek második aranykora, a melynek keretében a fametszetről sem feledkeztek meg.

A művészet most oly széles mederben indul meg hódító útjára, hogy elég lesz, ha csak a fontosabb jelenségekre szorítkozunk. A fametszet életében az volt a legfontosabb pillanat, a mikor legelőször két harcra a rézkarczczal. A „fehér vonal“ lesz most a legfontosabb technikai alkatrésze a fametszetnek, a mely ennek segítségével a legfinomabb, leggyengédebb árnyalatokat hozza létre.¹⁹ A festőművészet terén mutatkozó harcias szellem átcsap a fametszetre is s a küzdők első sorában ott találjuk a két Ungert, Blasius Höfelt stb. Ismét csak egy kimagasló művész egyéniség az, *Menzel Adolf*, a ki köré a kor

fametszői, Unzelmann, Kretschmar, Vogel csoportosulnak. Menzel úgyszólván nevelte magának a fametszőket, a kik azután valóban *népszerű művészetet* csináltak pl. a Nagy Frigyes történetéhez és műveihez készült illusztrációiból. Pregnáns *nemzeti vonást* a fametszetbe *Ludwig Richter* vitt be, a ki tisztelettel vegyes lelkesedéssel csatlakozott a nagy Dürer örökségéhez. *Alfred Rethelben* a nagy história talált interpretátorra, míg a *népies vonásoknak Moriz von Schwind* csinál propagandát. És majdnem valamennyi kihasználja a fametszetnek azt a jó tulajdonságát, hogy szépségét elsőnek utolsóként egyformán méri. Egész Európában mindenféle illusztrált folyóiratok jelennek meg²⁰ egy Kaesberg, Treibmann, Krell, Wright, Green, Slader, Bolton, Linton, Jackson, Palmer művészetének dicsőségeit szerezve. Anglia még Amerikába is átviszi a fametszet szeretetét²¹ s ott egy „új“ fametsző iskola keletkezik. Valóságos vakmerőség az, a melylyel az amerikai fametszők a legpikánsabb rajz és fényhatásokat szinte kiereszkolják a fából. Mintául többnyire nagy formátumú tus vagy olajfestmény szolgál, s a metsző dolga, hogy az eredetinek megfelelő hatást a fából kihozza. Az amerikai illusztrátorok között technikailag Closson, Cole, Hoskin, Heinemann, Jüngling vitték a legtöbbre.

Franciaország, mintha hálátlan volna fametszői iránt. Hogy Granville és Gavarni (*Diable à Paris*) szellemes rajzolóok voltak, tudjuk, de hogy Hébert, Jonnard, Pisan nemkevésbé jó fametszők voltak, arra csak utánjárással lehet reájönni. Doré remek bibliáját Pannemaker és Laplante szellemesen ültetik át a fába. Lafontaine meséi Piaud és Brevier fametszetei révén lesznek népszerűek. A már említett Pisan — az idők jele — valóságos raffineriával utánozza fában Rembrandt egy rézkarczát s Meissonnier miniatürszerű rajzokat metszet fába Lavoignat által. Áttekintve a múlt század egész művészi produkcióját, oly tág perspektíva nyílik meg előttünk, a mely nem is sejteti a modern fametszet tovafejlődését.

Tagadhatatlan, hogy a *modern színes fametszet* legerősebb impulzusait Japánból kapta. Hiszen az 1868-ki államcsiny óta Japán nyitva állott az európai civilizáció előtt.²² És a mily lelkesedéssel fogadta Japán ennek a civilizációnak minden nyilvánulását, épp oly szenvedélylyel s elragadtatással csüngtek Európában mindenben, a mi a felkelő nap országából származott. Mi jellemzi, kérdehetnők, a *japán fametszetet*?²³ Ugyanaz, a mi a japán festőművészetet, a mely nem arra törekszik, hogy a való életet, a természetet adja vissza, a mely nem ismeri a plasztikát, s megelégszik a sikszerű hatással, de a mely élénk megfigyelésével mégis az életteljesség benyomását tudja felkelteni. A természetesség nem cél, csak eszköz. A festés körülbelül azt

a helyet tölti be, mint a szépírás. Innen való *dekoratív természete* is, a mely eleven impresszionisztikus felfogással párosul.

A *fametszet előállítása* nagyban hasonlít az európaihoz. Az egyik módnál, mert kettő van, a rajz kiemelkedik az alapból, a most divatos másik módnál azonban épp úgy járnak el, mint mi a rézmetszetről, t. i. bemélyítik a rajzot. Lényeges különbség csak abban van, hogy a japánok a rajzot nem közvetlenül a fára viszik át, hanem e célra igen vékony átlátszó papirozt használnak, a melyre a képet reárajzolják s tele rajzolt felével a fatömbre ráragasztják. A japán művészek nem szokták a rajzot maguk kimetszeni. Maga a metszés akként történik, hogy a konturok szélét késsel utána húzzák, s a felesleges fát különböző vésőkkel egyszerűen eltávolítják. A reátapadt papirozt azután lemoszák. A nyomás alkalmával a papirlapot, a melyet gondosan kiválogatnak, vagy kézzel, vagy külön e célra szolgáló dörzsölővel odaszorítják a fatömbhöz. E tekintetben azután oly ügyességet érnek el, hogy még egyazon színnel is a legkülönbözőbb tónusokat érik el. *Színes nyomásoknál* a művész annyi falapra, a hány színnel nyomtatni akar, reámetszeti az illető színben nyomtatandó részeket s azután egymásra nyomtatja. Csak-hogy a modern japáni fametszők törekvése most oda irányul, hogy meglehetősen kevés lappal nagy festői hatást érjenek el. Épp azért néha ugyanazon a falapon kitörlik helyenkint a színt, gyengítik, másal pótolják, vagy egymásfelé nyomtatással újabb árnyalatot hoznak létre. Magát az olyannyira szokásos *relief-nyomást* 1730-ban fedezte volna fel Shigénaga. Tulajdonképpen abban áll, hogy egy utolsó falapon külön kifaragják a szárazon vagy vakon nyomtatandó részeket, pl. a ruhák mintázatát, a tájékok egyes távolabb fekvő részeit, a víz hullámos felületét, a ruhafodrokat stb. és ezeket a már kész képbe belenyomják.

Az 1862-ki londoni világkiállításon legelőször voltak láthatók japán fametszetek s valóban bámulatosan mély hatást gyakoroltak. Párisban a művészek egész serege foglalkozott velük.²¹ Stevens, Whistler, Diar, Legros, Manet, Tissot, Latour, Degas, Duran, Monet neveit említjük csak. A rézkarczolóok közül²⁵ Bracquemont és Jacquemart állottak pártjára. Zola a sajtóban csinált nekik propagandát. Hogy a talajt mindezek jól munkálták meg, azt a japán művészet sikere a párisi világkiállításon napnál fényesebben illusztrálta.

De más is mutatja a sikert. Az a *mélyreható befolyás*, a melyet főleg a modern fametszetre gyakoroltak, s a melynek dokumentumai a legelőkelőbb művészi lapok hasábjain vannak szétszórva.²⁶ Talán a művészetben megnyilatkozó rokonvonás, vagy pedig az angol temperamentum átalakító tehetősége hozta magával, hogy a japán fametszet különösen *Angliában* talált termékeny talajra. Ez a nép kitű-

nően értett ahhoz, hogy hogyan kell egy Shigemasa vagy Kijonaga, egy Utamaro vagy Hokusai művészetének tipikusan angol mellékízt adni. A pré-rafaelizmushoz hasonló asszimiláció a fametszetben. A művészek törekvése és a közönség méltánylása között eleinte nagyok voltak az eltérések, de az a körülmény, hogy oly nagyszabású művészek, mint *Edgar Wilson* álltak a mozgalom élére, meghódította a sajtó komolyabb részét. Egy *F. Morley-Fletchernek*, egy *J. D. Battennek* még személyes áldozatok révén kell a közönséget meghódítani. De már *M. A. God* kísérletekbe is bele mer bocsátkozni. Ő a *határvonal nélküli színes fametszetet* kultiválja.²⁷ Mindezeknek az ujtításoknak egy hatalmas ellenféll, *William Morrisnak* a szellemével kellett megküzdeniök, hogy polgárjogot szerezzenek. De utóvégre mégis csak megértették a japán művészetben rejlő hatalmas *dekoratív erőt* s szépnek vették alkotásait. A japán behatás ma már minden meghódítható területet elfoglalt. *Wilson* épp úgy szószólója az új iránynak²⁸ mint *J. W. T. Mannert*, vagy *J. H. Sime*. *Wilson* plane merész ujtítással lépett fel, ő a fametszetű nyomást maratással kombinálja s így egymás mellé hozza a fa- és fémtchnikát. A fősúlyt persze a vonalra fekteti, de emellett a színt sem hanyagolja el. A színes nyomás fejlesztésén dolgoznak *Ethel K. Burgess*, *Sidney Lee*, kiknek az a törekvésük, hogy ama szűk határok keretében, a melyeket az anyag természete szab meg, lehetőleg finom, hangulatos hatást érjenek el.

¹ A kínaiak s japánok állítólag már a 10. században formákkal alakokat nyomtattak. Az etruszk vázákön is találtak benyomott bélyegzőket. A legiók jelzései is e kategóriába tartoznak. Rajner fhg. gyűjteményében olyan fajumbeli papirlapok vannak, a melyekre az ornamentikát és írást nyomtatták. A régi kínaiak a szöveteket famatriczák segítségével nyomtatták teli színes alakokkal. A középkorban az illuminátorok avval egyszerűsítették munkájukat, hogy az ismétlődő betűket és díszeket fába faragták s alkalom adtán lenyomtatták.

² V. ö. Wessely: *Gesch. der Graph. Künste*. 1891; Lützwow: *Kupferstich u. Holzschnitt*. 1891.

³ V. ö. T. O. Weigel: *Anfänge der Druckerkunst*. 1890. Muther *Meisterholzschnitte aus 4 Jahrh.*

⁴ Walther Hüming a 40 lapos kiadásé, Sporer és Ludwig de Ulm az 50 laposé.

⁵ Delaborde maga kimutatta, hogy M. apokrif személy.

⁶ Még a 15. századba valók a livres d'heures-ök, az olasz eredetű Hyperotomachia Poliphili, s a brüsseli Lucas-gilde: *Spiritualie Pomeriumja*.

⁷ Dürernek sok volt a tanítványa, többek között: Schüffelin (*Speculum domini nostri Jesu Christi* 35 lapja), a két Beham fivér (Sebald maga félezernél több fametszetet csinált), Georg Peuer, Aldegrever stb. D. előtt is voltak már fametszetű arcképek, de önálló műgágg csak általa lett.

⁸ A Theurdank és Weiskunig illusztrációi.

⁹ vagy Dienecker.

¹⁰ I. még Ugo da Carpinál (Passavant).

¹¹ Hans Lützelburger metszette fába rajzait.

¹² V. ö. X. Leo pápa breveje, Strabo 1523, *Apocalypsis* 1522, az ó testamentom 91 lapja, a biblia, a haláltánc, 1538.

¹³ Kevesebb jelentékeny művészek: Urs Graf, Niclas Mannel D.

¹⁴ Regensburg: Altdorfer, Ostendorfer, München: Pecham, Reitter, Ingolstadt: Fraisinger.

¹⁵ Bartsch egy hamisított monogram alapján Dürernek vindikálta.

¹⁶ X. Leo pápa mindenkit, a ki találmányát utánozza, egyházi átokkal és kiközösítéssel fenyegetett.

¹⁷ A fametszők helyzete Németországban oly szomorú volt, hogy sokan, mint Jeger, Creutzberger kivándoroltak.

¹⁸ Nevezetesebb lapok: Zsuzsánna a fürdőben, Krisztus kísértése, Mária megkoronáztatása, a részeg Sylen, Szerelmesek kertje stb.

¹⁹ Lützow i. m.: An die Stelle des zeichnerischen Facsimilschnittes trat der malerische Tonstich.

²⁰ Pl. Fliegende Blätter 1845, Münchener Bilderbögen 1849, Illustrierte Zeitung, Gartenlaube, Daheim, Über Land und Meer, The Magazin of Art, The Sunday Magazine, The Graphic, Illustrated London News.

²¹ Az amerikai fametszetet a németek Holzstichnek nevezik, szemben a régebbi Holzszchnittel.

²² Leggazdagabb japán gyűjtemények: Museum of fine Art Boston (14.000 festmény és nyomat), Köpping, Liebermann (Berlin), Grosse (Freiburg i. Br.), Berliner Kupferstichkabinet.

²³ V. ö. W. v. Seidlitz: Geschichte des japan. Farbenholzschnittes. Dresden, 1897.

²⁴ V. ö. Gazette des Beaux-Arts. 1878. E. Chesneau: Le japon à Paris.

²⁵ L. Seidlitz i. m.

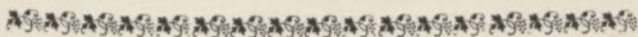
²⁶ L. Studio 1900. é. f.

²⁷ Itt lehetne megemlíteni, hogy Amerikában is fellendült a színes fametszet, a mi főleg a japán kormány anyagi és erkölcsi támogatásának köszönhető, a mely egy teljesen felszerelt nyomdát és Tokunonak, a tókioi metszet és nyomatkészítő intézet igazgatójának írott utasítását ajándékba küldte.

²⁸ Egy japán modorban nyomtatott ifjusági irat is megjelent *J. D. Battentől és Morley Fletchertől*.

Vajda Ernő.

(Folyt. köv.)

TANFOLYAMUNK.

Már két évtizede, hogy egy lelkes kis csoport emelkedett ki a magyar nyomdász-társadalomból, magasra emelve kibontott lobogóját, hogy alája sorakozzanak mindazon szaktársaink, kik lelkesülni tudnak a szépért, a nemesért; kik szeretettel csüngnek pályájukon: a magyar nyomdászon.

Ez a lelkes kis csoport volt az, mely megalakította a Könyvnyomdászok Szakkörét, legszentebb céljául tűzve ki azt: hogy maga köré gyűjtse a szakmájukban előre törekvő szaktársakat, hogy majdan hasznos tagjaivá nevelje a magyar nyomdász-társadalomnak.

Ez a cél vezérelte Körünk választmányát is, midőn egy oly gyakorlati tanfolyam rendezését határozta el, a hol ifju szaktársaink elsajátíthatják a finomabb akcizidenciák előállításának módzatait, nevezetesen a ma oly divatosvá vált Mäser-lemezek faragását.

Midőn Körünk választmánya e nehéz feladat megoldását a kör érdemes alelnökére, Pavlovsky Alajosra bízta, már bizonyos garanciát látott annak sokoldalú képzettségében. És hogy mennyiben felelt meg a hozzá fűzött reményeknek, azt igazolja az a körülmény, hogy ma nyolczvan hallgatója van a tanfolyamnak. De ő nem elégedett meg azzal, hogy fölbresztette az ifjú nyomdász-nemzedékben az ambíciót, ő úgy látszik a magyar nyomdászatot akarja fölírni téspevéséből. Mert nem elég az, hogy csak egyes nyomdászaink emelkedjenek ki a hétköznapiasságból, egy egész generációnak kell kiemelkednie, hogy megalapítsa a magyar nyomdászat méltó hírnevét!

Ebbeli törekvésében nem kisebb egyéniséget sikerült az ügynek megnyernie, mint *Czakó Elemér* urat, az Iparművészeti Muzeum tudós könyvtárosát, ki január hó 29-én megjelent a tanfolyam hallgatói

közt, hogy nemes igyekezetükben kitartásra buzdítsa őket.

A Modern Iparművészetről tartott előadásában oly dolgokra hívta föl figyelmünket, melyek méltán megérdemlik, hogy velök foglalkozzunk.

Kiemelte a modern művészet születését, fejlődését, jelenlegi állását, annak hatását a különféle iparágakra.

Még élénken emlékezünk — úgymond — arra a művészháborúra az utóbbi évtizedben, melynek ki-forrása a mai modern művészet lett, s a mely igen jó alkalom volt arra, hogy egyes iparágaink, alkalmazkodva a korhoz, a kor izléséhez, megragadják az alkalmat, hogy iparuk lendületet vegyen.

Ennek nagy horderejét első sorban fogták fel a nyomdászok, s rövid időn megszületett a nyomdászatban a modern irány, hogy annak lendületet adjon.

És erre nagy szükségünk is volt, mert itt áll előttünk az emberi elme legnagyobb, legtökéletesebb találmánya: a gép!

A gép, mely hatalmassá tette az ipart, de tönkretette az iparban a művészetet.

A gép, mely megkiméli ugyan az emberi erőt, de ezzel leigazza a természetet, megfosztja az emberi kezét munkájától s így egy csapásra szociális kérdéssé lesz!

Párhuzamba vonva tehát a gép és az emberi kéz munkáját, azt tapasztaljuk, hogy egy óriási űr van közöttük, a mit az *iparművészet* van hivatva betölteni.

El kell ismernünk, hogy az emberi kéz munkája lassú ugyan, de életképes; van benne élet, melegség; rajta van a szerető kéz nyoma; átlengi azt bizonyos *alkotó-művészi* szellem!

A gépmunka gyors, de hideg, holt, élettelen, s ezzel *megölte a művészetet az iparban*.

Az emberi kéz munkája tökéletes, igaz, őszinte, az, a minek látszik!

A gépmunka is tökéletes, de hazug, parvenü, félrevezet bennünket! Nem az, a minek látszik! Megcsalja a szemet, a szívet, a zsebet!

Azonban a gép, mint az emberi elme találmánya, valóban szép, tökéletes s mi sem képes őt föltartóztatni hódító világhörútjában. El kell tehát ismernünk a mult technikai vívmányait s semmi esetre sem lehet lemondanunk annak legnagyobb vívmányáról: a gépiparról.

Más eszközökhöz kell tehát folyamodnunk: *be kell csempészniünk a művészetet az iparba!*

Ebben nemes példával járt elől William Morris, a nagy angol művész, ki hadat üzent a gépipar ellen s megalapította a Kelmscott Presst. Ő volt az első, ki művészi készültséggel fogott hozzá a nyomdászat technikai előnyeinek kiaknázásához. Olyan nyomdát rendezett be, a hol az előállított munkák

legkisebb része is emberi kéz munkája volt. Tanított és dolgozott. Rajzolt, festett, festéket kevert; a betűket maga metszette; fa-présen nyomott, akár csak Gutenberg ősapánk; de oly remekműveket produkált, melyek mesés árakon keltek el.

Természetes, hogy ilyen értelemben ezt mi nem utánozhatjuk. Nekünk a viszonyokhoz kell alkalmazkodnunk, s első sorban arra kell törekednünk, hogy magunkat szakmánkban minél alaposabban kiképezhessük, s így munkánknak bizonyos művészi értéket adjunk.

Ezekben ismertettem röviden Czakó úr előadását. Rámutat itt arra az ösvényre, a melyen haladnunk kell, ha el akarjuk érni a magyar nyomdászat művészi nivóját, s hogy elérhessük, segítő kezet nyújt hozzá. Rajtunk mulik, hogy ezt elfogadjuk!

Ezeket a benyomásokat tette rám Czakó ur előadása, a tanfolyam hallgatóinak pedig szolgáljon buzdításul az, hogy fáradozásukat biztos siker fogja koronázni!

Ne mulaszszunk el tehát egy alkalmat sem, a hol tanfolyamot vagy felolvasást tartanak számunkra, hogy ott megjelenjünk s a hallottakon fejleszszük izlésünket, ismereteinket, gyarapítsuk tudásunkat.

Mert a tudás nyugodttá, önérzetessé tesz bennünket, s az egyedüli út arra, hogy boldoguljunk pályánkon!

A Könyvnyomdászok Szakköre pedig továbbra is az marad, a mi volt: otthona a szakmájukon szeretettel csüngő ifju szaktársaknak, a kik azért gyülekeztek lobogója alá, hogy mindenkor becsületére váljanak a magyar nyomdászatnak!

Román Antal.

A KÖNYVKÖTŐ-MESTERSÉGRŐL.

Még a 18-ik században szépapám Balassagyarmaton kompaktoroskodott. Hogy nem sokra becsülhették e mesterséget ott, ezt két dolog bizonyítja. Először, hogy nevezett város nem állított neki — egyetlen ily mesterének — szobrot; másodsor, hogy gyermeke — nagyapám — otthagya a várost és előbbrevalónak találta kenyerét mint vándor-kompaktor megkeresni.

Ez egyazon mesterség a vándorszínészettel: kiélni a falut és menni tovább.

Hiszen még ma is kevés város van, a mely existenciát tudjon nyújtani egy könyvkötőnek; de a negyvenes években (értsd a mult századot) oly város mint Csaba, Békés, Szarvas, Gyula stb., húsz-harmincz-ezer lélekszámú helyek is alig bírták el tartani és

Két kerekű taliga, meg egy fakó pára...

Nagyapám úgy vélte az országot leghelyesebben felosztani három fia között, hogy mindhárom mester-

ségére fogta és aztán ezek a fentisztelt fakón jó nagy zónát ölelhetek föl bekötni való könyvekre házalásuk terrénúmaul s ment a mesterség vígan a forradalomig.

Ez szétszórta a triumvirátust is és sohase szedelődztek össze többé.

Apám szerint a legidősebb testvér — az Ignác — mint Görgei fullajtárja azon hírességre tett szert, hogy ő tette le Világosnál legelsőnek a fegyvert.

Ő meg, t. i. atyám, letelepedett Gyomán és fél-századon át uralta az Alföld tíz oly városát, mely összesen százezer lélekszámot számlált, olyképen, hogy e rengeteg idő alatt folyton két keze munkájának a hasznára volt utalva, soha egy segédet sem bírt tartani és híres szolid életmódja mellett öreg napjaira egy régi garast félretennie nem sikerült.

De a tradíciót nem hagyta azért cserben és nekem, a majoreskónak ki kellett tanulnom a mesterséget. Készakarva „ki“-t írtam; mert a „meg“ — az más. S erre még visszatérek; hanem előbb még megemlítem, hogy a tradíció ereje a kompaktorban épp oly erős, mint akár a fiát a hosszú uralkodás titkaira tanító Milánban. A mit erősen bizonyíthat az, hogy öregem 72 éves korában uj tékát* csináltatott és midőn anyám e fölötti megbotránkozásának szokott élénkséggel adott kifejezést, hát öregem befogatott R. Kiss Jánossal és átrándult Gyarmatra a vásárra.

Denique hát, hogy magam is négy esztendőt töltöttem e mesterségen: jogom van róla kijelenteni, hogy rongy mesterség! Mindenképen az! Pedig tessék meghinni, hogy miként Bogár Lajos bátyánk, ki csizmadia vala, azt mondá, hogy még miniszterelnöknek se szabadna senkinek lennie, amíglen legalább egy évet e mesterségen nem töltött, épp úgy én is azt mondom, hogy nyomdát vezetni képtelenség a kompaktori misztériumok ismerete nélkül.

Szóltam már én erről máshol és így itt csak talán már említett pár apróságot hozok fel állításom támogatására.

A Szalon meg más illusztrált lapok a lelküket öntik belé, hogy a lap úgy kerüljön a közönség kezébe, hogy a konkurrenslapot lefőzze. A gondosság azonban csak a sajtó alól kikerüléséig terjed. Aztán füzetenként $\frac{1}{10}$ -ed fillér megtakarítása érdekében keresztüldöfik az íveket dróttal, hogy a mikor a „hazánk elsőrendű művészeivel tervezett bekötési táblába“ kerül a könyv: minden oldalon nyolcz rozsdamarta lyuk emlékeztessen a néhai fűzésre.

Szépirodalmi és ismeretterjesztő lapjaink, a melyek nem füzetként kerülnek a közönség kezébe, nyolcz oldalanként lövetnek ki és ha több ívre terjednek, úgy dugdosztatnak egymásba, hogy a 4-ik oldal után 9 következik, 12 után pedig 17. Ellenben 16 után 5 és 24 után 13. És tessék ezen laikusnak eligazodni.

* Oly vásáros láda, melynek ajtaját ha kinyitják, már ki is van pakkolva. Csakis vásáros könyvkötők használják.

Az íveket pedig, ha nincs gondoskodva papírvágókésről, szelheti fel szépen mutatóujjával. Holott ha a redakcióban egy unczia (azt hiszem ez a legkevesebb mennyiség) kompaktori ész volna, hát úgy lövetné ki az ívet, hogy bárhány egymásba rakva kezdettől végig futó sorszám szerint következne (természetesen kötésre szánt műnél egymás után rakva) és öt-hatezer előfizetőjének 1 koronáért megszerezne füzetenként azon gyönyört, hogy felvágva küldené. Annál inkább, mert ez a korona még a szerint csökkenne, a mennyivel kevesebb az előfizetők száma fenti bőven kiszabottnál.

Jaj! Jaj! Eltértem a témától. Nem szakoktatást akartam írni, hanem megokolni azon állításomat, hogy nincs rongyabb mesterség a kompaktorságnál.

Magyarországon az holt üzletet jelent és még a fővárosban is csak legfőlebb egy-két cégnek nyújt kenyeret. Hogy miért? Azért, mert ez is olyan, mint a gyümölcsstermelés.

Már virágzások kiveszi belőle a dézsmát a moly-pille. Ezek a nyomdászok, a kik mindenkép oda törekednek, a hogy náluk rendelt munkák könyvkötői részét is megkaparintsák.

Aztán jönnek az orrmányosok. Ezek a kiadók meg könyvkereskedők — na meg szerzők. Azt hiszem, minden orrmányos karakterizálva van, ha felemlitem, hogy egy 2 koronás bolti árú könyv dús aranyozású díszkötésben 4 korona: — és ezen díszkötésért a kompaktor 30 fillért kap — metállal végezhetvén a dús aranyozást. Vagy hogy a szülőktől mindenáron, de nem 40—50 filléren alúl összeharácsolt tankönyv bekötésekért a hasznukat már a könyvön dúsán kinyert könyvkereskedők egy-egy oly kötetért a könyvkötőnek 10 fillért fizetnek. Tehát egy harmad-ötöd-részét annak, a mit ők a közvetítésért kapnak. Mig amannak dolgozni és értékeket kell e hitványka összegért adni.

A filloxera azonban csak most jön.

Kalendáriumot minden vegyeskereskedő árulhat, mert azért „vegyeskereskedő“. Tankönyveket meg az összes kiadók és különösen az egyháziak — itt a debreczeni vezet — úgy kínálják az egyházi hivataloknak meg tanítóknak, hogy épp azon % engedmény-nyel adják nekik, mint a könyvkereskedőknek, — a kik vidéken a könyvkötők, — de szállítják *bérméntve és határidőre*; mely kedvezményt az ebből élő könyvkötőnek nem adják meg.

Arról nem is szólok, hogy *Pestalozzi koldusai* is perzentet kénytelenek igényelni a tankönyvektől, azon jogos czímen, ha átengedik árúsítását annak, a ki erre iparendélylyel bír. Támogatván őket azon miniszteri engedély, mely arról gondoskodik, hogy a nebulók minél olcsóbban juthassanak könyvekhez.

Most még egy újabb féreg veszélyezteti a szegény kompaktorok gyümölcsét. Neve még nincs. De Darányi kegyelmes urunk jó barátságban van Herman Ottó-

val és ha leírom e férget, jeles tudósunk majd csak megállapítja, hogy mely kategóriába tartozik.

A szentírást hogy minél szélesebb rétegben terjesztessék, az angol bibliatársaság támogatására hazánkban is alakult társaság, melynek elnöke Szász Károly püspök. Úgy tudom, hogy Tatár Péterrel nem tart semmi atyafiságot és nem is lehet tudomása róla, hogy ezen szent könyvvel házaló magyarok, titokban *és törvény ellenére* pazsurát nyertek a belügy-minisztertől zsoldárok meg naptárakban való házalásra is! Igaz, hogy csak egy kiadóéra; de ez súlyosbító körülmény és mivel tudom, hogy nem a „jog“ stb. jeligében született miniszterium idejéből datálódott: azzal ajánlom ezt a jelenlegi Nm. Belügyminiszter ur figyelmébe, hogy az sem jogos, sem törvényes, sem igazságos.

Öregem az ősi kompaktor család utolsó sarja 72 éves múlt. A hogy eddig megélt e mesterségből: *úgy könnyű* lesz neki ezután is megélni. Én pedig már 20 év óta azon térre menekültem, a hol bővebb hasznót húzhatok belőle terhei viselése nélkül; tehát tisztán a rajta sinlődők érdekében kérem e nagy jogtalanságok megszüntetését. Mert elvégre is, ha az egyszeri falu kötélre ítelt egyetlen kovácsa helyett két szabót ígért, mert ilyen jut is, marad is: úgy a kompaktorok is megérdemelnek ennyi támogatást. Ha egyébért nem, hát azért, hogy magjuk ne veszzen.

És ez nem tréfa! Tessék szétnézni a nagyvilágban, hogy minő lendülést vett máshol e mesterség, a míg nálunk tengődik és a mit a piacra vet is reklámul: az merő kópia.

Mint segéd, dolgoztam Budapest első műhelyeiben, Ráth meg más cégek munkáin mint önálló munkás és így kompetensül nyilatkoztathatom ki, hogy évtizedek óta nálunk e szakmában inkább hanyatlás észlelhető, mint előrehaladás.

De ne tessék hinni, hogy a mérték felállításához Brockhaus vagy más világczég díszmunkáit veszem zsinórmértékül, melyek előállítására mesés beruházást igényel. Dehogy! Nem tudunk — senki e hazában — egy egyszerű könyvtári könyvet úgy bekötni, mint a külföld. És erről mindenki meggyőződhetik. Vegyen elő egy külföldi nevesebb kötött művet, nyissa fel és látni fogja, hogy az kinyilik $\frac{1}{2}$ lóerő erőfeszítés nélkül és nem czipeli magával az első 50—60 lapot; de nem is nyöszörgi meg — t. i. a könyv se — a kinyilást és az u. n. falcz (melyen a sarok fordul) késéllyi vékony és síma egyenes, ellentétben a mi könyveinkkel, melyek nyílásaiknál 3—4 ránczot vetnek és spárga vagy drót, shirting, meg enyv nyomait láttatják. S ez miért van így? Mert nincs a hazában egy jól fizetett könyvkötő-munkás.

Nálunk a közvetítőt, a sápost meg egyéb kullancsait a mesterségeknél díjazták urasan: és *e szerint* fejlődik aztán a mesterség is.

Gyoma, 1902. január hóban.

Kner Izidor.

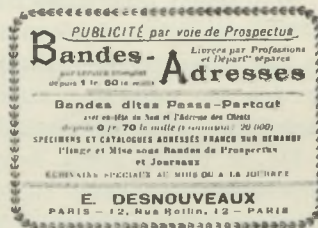
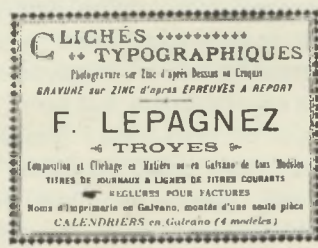
ANNUAIRE DE L'IMPRIMERIE.

Ez alatt a cím alatt indította útnak derék hazánk-fia, *Müller Arnold* szaktárs, ezelőtt tizenkét esztendővel *Párisban* az első francia nyelvű nyomdász-évkönyvet s azzal megalapítója lőn a modern francia szakirodalomnak. Mert bár garmadára lehetne gyűjteni a tudományos színvonalon álló francia munkáknak foliánsait, a nyomdászat minden korszakára és ágára nézve, valamint gazdag volt annakelőtte is a francia szakirodalmi sajtó előkelő hírlapokban és folyóiratokban, de mindezek az irodalmi termékek többnyire a tudományosság oly magas fokán állottak, hogy — egynehány szociálisztikus szaklap kivételével — azok olvasóközönsége nem a nyomdászat munkásnépéből, hanem csakis a nyomdajelentősekből és a könyvnyomtatás iránt érdeklődő tudományos osztályokból került ki.

Müller Arnold volt az a merész kezdeményező, ki a német Almanachok mintájára az alsóbbrendű nyomdászvilágnak is könnyed modorban tartott szaklitteraturát nyújtott, és hogy vállalkozása a nem volt szükség híján, bizonyítja az előttünk fekvő, 12-ik folyamát járó, 226 oldalra terjedő szöveggel bíró, tekintélyes zsebrétű könyv.

A könyv tartalma eminenter praktikus. — Megtaláljuk benne a francia nyomdásztársadalomnak valamennyi tényezőjét felsorolva; úgy a segédek, mint a főnökök szaktestületeit Párisban és a vidéken, a szakiskolákat, a szak-sajtó jegyzékét, valamint a nyomdákat Franciaországban, Elzász-Lotaringiában, Belgiumban és a Svájcban. Szakiskola van Párisban három nagyobb szabású és néhány, sakkörök által fenntartott tanfolyam; a vidéken csak két szakiskola létezik, Lyon és Limoges városokban.

Ezután következik a szorosán vett szakirodalmi rész, s itten annak rendje szerint egy, történelmi háttérrel bíró életrajz nyitja meg a cikkek sorozatát, t. i. Nicolas-Louis Robert, a papirgyártógép feltalálójának élettörténete (élt 1761-től 1828-ig), Robert arczképével. A következő cikkek Keufer szaktárs szemlét tart a francia szaktársak körében lefolyt eseményekről és a Luzernben tartott nemzetközi nyomdászgyűlésről. A többi cikkek szakttechnikai tartalmúak, többnyire elsőrendű francia kapacitásokról.

A hirdetések a szöveg közt vannak beosztva, és nagyrészt az ismeretes francia izlés szerint vannak szedve, egyszerűen és csinosan. Itt-ott felbukkan ugyan a modern irány is, de látszik, hogy a francziák csak nagy idegenkedéssel használják ezt az új irány által nyújtott díszítő materiálist; a szövegben is találunk modern izlésű fejléceteket és záródíszeket. Hogy olvasóink jobb fogalmat nyerjenek a kiállításról, alább ide iktatunk felenyire redukált alakban egy-egy hirdetései és szövegoldalt.

Kitűnik e két hasonmásból, hogy francia szak-társaink még vajmi járatlanok a modern díszítéssel való munkálkodásban és szivesebben megmaradnak régi — a mi felfogásunk szerint — elavult könyvkiállítási modoruk mellett. Ez a csökönys maradiság annál meglepőbb, mert — mint tudva van — a plakátdíszítés dolgában Franciaország ellenkezőleg előlhalad, oly művészek, mint Chéret, E. Grasset, Mucha és mások vezérlete mellett.

Igen szép műmellékletet találtunk a könyvben A. Bergeret & Cie. fototipiai műintézetéből Nancyban, melyből megtudjuk, hogy ez intézet képes le-

vezelőlapok előállításával is foglalkozik. E mű-
ággal a francziák most
úgy járnak, mint annak
idején mi, hogy t. i.
nyakukra hagyták nőni
a német konkurencziát.
Az 1900-ik évi világki-
állításon ugyanis Páris-
ban és a vidéken is fel-
kapták a németek által
importált képes csecse-
becsüket, mely import a
múlt évben valóságos
özönné nőtte ki magát,
annyira, hogy most már
alig van Franciaor-
szágban valamire való

LES PRINCIPAUX FAITS DE L'ANNÉE

LES CONGRES EN 1901

L'année 1901 a été bien plus calme que sa devancière. Bien moins nombreuses ont été les réunions professionnelles, et pourtant comme chaque année les travailleurs des différentes corporations, les patrons et les représentants de diverses institutions ont tenu leur congrès. C'est un signe d'activité, c'est une démonstration plus ou moins efficace, car c'est bien l'introduction du parlementarisme dans l'étude des questions à résoudre. Pourtant, il faut le reconnaître, on ne possède pas d'autre moyen pour discipliner les hommes et leur faire accepter sagement les décisions prises. Et encore cette subordination, cette discipline est bien précaire lorsque de gros intérêts sont en jeu. Le caractère français est essentiellement individualiste et sous prétexte d'indépendance et de liberté, on se soustrait aisément à toute obligation.

Mais il ne faut pas que je m'élance dans des considérations de ce genre, quelque utile qu'il puisse y avoir à les exposer. Il vaut mieux que j'aborde tout de suite le sujet, du reste assez important pour cette année, que j'ai de traiter.

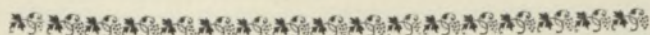
kisebben fekvő hely, várom vagy más nevezetesség, melyet német fotografusok le nem kaptak volna és a melyeket Drezdában, Berlinben vagy egyéb helyeken millió példányban nem sokszorosítának. Most tehát a francziáknak ebben a tekintetben ha nem is fujtak még le, de mindenesetre keserűvé tették nekik — akár mint nekünk — a versenyt.

A hirdetések — mint már említettük — a szöveg közt vannak elhelyezve nagyobbára. Ezeknél azt a dicséretes elrendezést kell különösen kiemelnünk, hogy a baloldalra elhelyezett, fekvő szedett hirdetések rendszeresen arcczal befelé vannak kilőve, a mint ezt a szokást különben már angol illusztrált munkákban és újabban német képes művekben is megfigyelhettük. Ezzel ellentétben — és úgy gondoljuk, nem éppen helyesen — *Évkönyvünk* ezide-

folyamában a Kurzweil és Dessauer-féle hirdetések arczzal kifelé vannak kilőve, sőt mi több, az augsburgi gépgyár *jobboldali* hirdetése is *balfelé* van arczzal elhelyezve. Mi a francia és angol kilővési eljárást e tekintetben csak pártolhatjuk.

Visszatérve Müller évkönyvére, még csak azt kell megemlítenünk, hogy az a szerkesztő-kiadó saját nyomdájában (Imprimerie des Beaux-Arts) készült és elejétől végig szép tiszta nyomtatást (sötétkéék festékezésben) mutat föl; hasonlóan dicséretes a könyv végére nyomtatott kalendárium, minden hónap más-más színben, melyhez a festékeket a jóhírű Lefranc & Cie. párisi cég szolgáltatta. Egészen véve ismételhethetjük, hogy Müller szaktársunk könyve hasznos tartalmával díszére válik a francia szakirodalomnak, a minék igazán örvendünk.

Faragó.

STOCKHOLMI LEVÉL.

Nincs munka! Semmi munka! Ez a vészkiáltás hangzik az egész országon keresztül és sajnos, ez nem üres kiabálás. Hiába a tél, hiába, hogy az országház megnyílt és hiába, hogy az üzletvilágnak évi mérleget kell készíteni az elmúlt üzleti évről, minden hiába! Mi az a pár főka ennek a sok esz-kimónak. Rövidítik a munkaidőt, de ez sem segít; egy nyomda már megkezdte a csődök valószínűleg hosszabb láncolatát, és ez a mindenhol szerencsétlen Gutenberg-nyomda. Csupán egy nyomdának van munkája, de itt azután sok van. Ez a Nordstedt & Söhne-nyomda, hol az akadémia kiadványai és az országgyűlési napló készül. Itt a gépek kettős személyzettel, kettős munkaidőt dolgoznak és a szedőhelyiségeket nagyobbítják, hogy a jövő őrül még harmincz embert állíthassanak be. Ettől a kondíciótól azonban a szaktársak fáznak. Eddig ebben a nyomdában, mint a többiben, jó kondíció volt, a nyomda üzletvezetője azonban a nyáron nagyobb tanulmányuton volt, még Budapesten is járt és úgy látszik, nem pocskolta el az időt, hanem „tanult“.

Tanulmányában reánk nézve nincs köszönet, mivel az a rendszer, melyet február elsejével a vezetése alatt álló nyomdában meg akar honosítani, egy csapással fenekestül felfordítja az eddigi viszonyokat. Én gyanítom — de a viláért sem merném itt valakinek mondani — hogy ezt éppen Budapestről hozta magával. Ugyanis a mondott naptól kezdve megszűnik a nyomdában az akcidenciák és táblázatok számolásban való előállítás. Művek és más kompressz munkák hasábokba lesznek szedve és bizonyos pénzben tördelve. Ezzel persze elesnek a címek, kezdő és végző oldalak, vakátok és klisék. Hogy ez mit jelent, azt főleg az tudja megmondani, a ki éveken keresztül egy-egy szép folytatolagos

munkán dolgozott, tele metszetekkel. Persze a bizonyos pénzbeli szedők száma mintegy harminczszal szaporodni fog, kiket tekintettel a rossz konjunkturára, mindenestre olcsó árért fog igyekezni beszerezni a sokat tanult üzletvezető. Érthető tehát az elkeseredés, nemcsak a szenvedők között, hanem városszerte, mivel tartanak tőle, hogy a rossz példa ragadós. Ezenkívül ugyanebben a nyomdában ugyanezen időtől kezdve meg fogják követelni a munkaidő pontos betartását úgy bizonyos pénzbeli, mint a számoló szedőktől. A ki háromszor késve jön, annak kérlelhetlenül fel lesz mondva. Ez utóbbit én nem tartom oly borzasztónak, inkább természetesnek, hanem annál inkább svéd szaktársaim és keseregnek, hogy még csak az hiányzik, hogy az ivást is betiltsák. Hogy a dolog mily fontos, bizonyítja, hogy az egylet választmánya is kezd foglalkozni a dologgal és nem lehetetlen, hogy konfliktus lesz belőle.

A már jelzett tisztujítás eredménye január elején lett közzétéve és mint előrelátható volt, a szociáldemokraták győzelmével. Az egylet elnöke lett G. Didriksson, Nils Wessel pedig a Svensk Typograf-tidning szerkesztője.

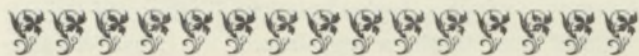
A Nordisk Boktryckarekonst utolsó számában közli az általa egy félév előtt műszedésre kiírt pályázatának eredményét. A pályázat két részre oszlik. Az első egy okmány, legfeljebb három színben. Hét díj volt kitűzve, ámde csak négy lett kiadva, és pedig mivel a bíráló bizottság abszolút becsü munkát nem talált, a legjobbnak — Ernst Wicktor Lindberg — a második díjat, 50 koronát ítélte oda. Hogy miért esett ki a harmadik és negyedik díj, azt nem tudom, míg az ötödik és hatodik díj (20—20 korona) és a hetedik díj (oklevél) ki lett adva. Az ötvenkoronás munka mellékelve lett a laphoz és most már csak a hetedik pályadíjnyertes munkát szeretném látni. A második rész, egy címlap, szintén nem mutatott fel jobb eredményt, mert az első díj nem lett kiadva, míg a másodikat (50 korona) Axel Fredrik Erikson nyerte el. A többi öt, 20 koronás díj és egy oklevél ki lett osztva. Ugyanebben a számban két új pályázat van kiírva és pedig egy szedők részére, tárgy: egy levélfej; a másik gépmesterek részére, tárgy: egy szakcikk: Miként lehet a legjobb eredményt elérni autotípiák nyomásánál? — Még egy rendezendő nyomtatványkiállításról van említés téve, egyelőre részletek nélkül. — Nemrégiben alakult egy munkás-életbiztosítótársaság a városban, melyben a nyomdászok 130.000 korona erejéig vannak biztosítva. — Kristianiában (Norvégia) az Emberbarátok (Menneskevenneris) egyesülete nyomdájában, a vezetőség embertelensége miatt a személyzet beszüntette a munkát.

Januárban megjelent a Boktryckeri-Kalender 7. és 8. évfolyama, miután a múlt évben elmaradt. A nap-

tár, mely Wald. Zachrisson szaktárs és nyomdatulajdonos kiadásában jelent meg Göteborgban, valóban művészies kivitelű és felülmúl minden Svédországban eddig megjelent nyomdai terméket. Az egész mű szövege, mely 178 old. lra terjed, korpuz grasset-ből van szedve, a legmodernebb irányban. Eugène Grassetnek, e betűfaj rajzolójának külön czikk van szentelve, arcmásával illusztrálva. A művész maga több gyönyörű rajzzal díszíti a könyvet. Nagyon szépek még a fiatal, de már európai híri szakrajzoló, J. Hay Hutchison képe és több jeles rajza, valamint G. Axel Goës svéd művészei. A stockholmi művésziskola tanárai és tanulói valósággal veteksenek rajzaikkal a könyv művészi színvonalának emelésében. A műmellékletek nyomása kitűnő, valamint a szövegé is. A mintegy 50 oldalnyi hirdetés két színben van nyomva és valósággal mintakönyvül szolgálhat a svéd nyomdászvilágnak. A kötés kék vászon, melyre egy izléses czímer van feketével nyomva. Szóval ez a naptár jóval felül áll a szokásos almanachok felett és árát, 3-50 koronát nagyon megéri.

Finnországban a rendőrség egyremásra tiltja be a lapok megjelenését. Hogy milyen csapás ez az ottani szaktársakra, azt szomorúan bizonyítja, hogy újév alkalmával a finn nyomdászegylet 8809 finn márkát osztott szét az ily körülmények között munkanélkülivé lett szaktársak között.

Ligeti Jenő.

VEGYESEK.

Az Első magyar betűöntöde részvénytársaság most küldötte szét egy pótfüzetben újabban forgalomba bocsátott betűinek mintáit. Ezek között az első helyet foglalja el a Grafikai Szemle ez évi folyamában először használt *Romana antiqua*, melynek szép metszése, exakt kivitele bizonyára nagy elterjedést fog biztosítani. Ezután jönnek a hozzája tartozó *kurziv* különböző fokai szintén a legtetszetősebb formában és a *félkövér Romana antiqua* fokozatok. Igen sikerült a *Secessio* betűfaj is, a melyet, két válfaja levén: fekete és duplavonású vékony, háromféleképp lehet használni, egy színben vagy feketén vagy világosan, együtt pedig két színben. A sorrendben következik a már régebben megjelent Favoritához a *félkövér Favorita* s végül az igen szép metszésű és tetszetős *Rembrandt* akcizidens-betű. Találunk még a füzetben körzeteket, mint a *Secessio-körzetet*, a lapunkban már bemutatott *Reclam-körzetet*, ezenkívül igen használható *politípiákat*. Az egész füzet kiállítása mintaszerű és méltó a részvényöntöde nagyszabású vállalatához.

Az Első magyar betűöntöde részvénytársaság folyó hó 9-én tartotta évi rendes közgyűlését lovag *Falk Zsigmond* elnökölete mellett. Az előterjesztett jelentés szerint a társaság, dacára az általános rossz viszonyoknak, takarékosága által szép eredményt ért el tizenegy évi működése alatt. Az évi nyereség az előző esztendőről áthozott 3528 korona 73 fillérrel 45.858 korona 37 fillérre rug, melyből a különféle levonások után 37.392

korona 45 fillér áll a közgyűlés rendelkezésére. Ebből 36.000 koronát osztalékkul fizetnek ki, vagyis részvényenkint 12 koronát, a mi 6 százaléknak felel meg, míg a fönmaradó 1392 korona 45 fillért új számlára írják át. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette, a felmentvényt megadta és *Czettel Dániel* vezérigazgatónak, az igazgatóságnak s a tisztikarnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A Pesti könyvnyomda-részvénytársaság e hó 10-én tartotta meg rendes évi közgyűlését. Az évi mérlegből kitűnik, hogy a mostoha közgazdasági viszonyok és a már szinte rombolólag ható versengés közepette is sikerült az igazgatóságnak gondos körültekintéssel, czélszerű munkabeosztással és a legcsekélyebb apróságokra kiterjedő figyelmesség által a tavalyi eredményt elérni. Az igazgatóság jelentése kiemeli, hogy a fokozatos emelkedés, a mely a nyomdai intézet üzemi forgalmában évről évre mutatkozik s az a raczionális munkabeosztás, egybekötve a munkálatok legszebb s a modern technikai vívmányok meghonosítása által lehetővé vált legolcsóbb és legczélszerűbb elkészítésével, valamint folyton újabb és újabb rendelések kieszközlésével járó fáradságos és gondterhes munka minden érdeme, minden dicsősége első sorban az intézet elnök-igazgatóját, lovag *Falk Zsigmondot* illeti meg. A nyomdai vállalat megalapításánál már mint igazgató élénk részt vett és a gyár szakszerű berendezésében lankadatlan tevékenységet fejtett ki. Azóta harmincz négy éven át buzgósága határt nem ismert és még ma is, mint az intézet elnök-igazgatója, ő jár legelől a kötelesség pontos elvégzésében, a melyből kivessi magának a legnehezebb részt. Épp ezért az igazgatóság az évi közgyűlés elé azt az indítványt terjeszti, hogy az elnök-igazgató érdemdús működésének elismerése jutalmul az esetre, ha egykor erőben megtörve, az aktív tevékenységtől vissza kellene vonulnia, évi nyugdíjat szavazzon meg. Ez a nyugdíj az elnök-igazgató elhalálása esetén feleségét is, élettartamig, megilleti. A gyártelep fejlesztésére az elmúlt évben is nagy gond fordított, hogy a fokozott igényeknek teljes versenyképességgel meg lehessen felelni. A betűanyag gyarapítása, a szedőgépekkel való kísérletezés és a berendezés kibővítése által minden újabb vívmány elhelyezést talál az intézetben. A nyereség, az üzleti költségek, leírások és adók levonása után 118.037 korona 58 fillér, leszámítván az auzszabályszerű jutalékokat és a tartalékalap dotálását 22.808 korona 58 fillérrel, marad 95.229 korona. Ebből a részvényeseknek osztalékkul 74.970 korona kiadtván, az ez után fönmaradó 20.259 korona a jövő év számlájára vitetett át. E szerint az 1901-ik évre minden 1000 koronás részvény után kamat és felülosztalékként 170 korona esik. A közgyűlés az elnök-igazgatónak érdemei iránt különösen is kifejezte elismerését és az igazgatóságnak, valamint a felügyelő-bizottságnak az elmúlt üzleti évre nézve a felmentvényt megadta.

Haláleset. Folyó hó 14-én hunyt el helyben, rövid néhány napi betegség után, *Feldmann Mór*, a Műszaki irodalmi és nyomdai részvénytársaság igazgatója, élete 51-ik évében. *Feldmann* kiválóan képzett nyomdász volt és évekkel ezelőtt Körünknek is volt alelnöke, s mindvégig nagy érdeklődéssel kísérte ennek működését. Tisztelet és becsület emlékének!

Müller Ágoston †. Alig hogy a tollat letettük, a melylyel *Feldmann Mór* halálhíréről adunk tudósítást olvasóinknak, már újabb csapásról kell értesítést hoznunk. Ugyanis *Müller Ágoston*, a Pesti Lloyd-társulat nyomdájának köztiszteletben álló vezetője, önkezével vetett véget életének e hó 18-án. Müller szintén 51 évet élt s ugyancsak a javából való nyomdász volt; a Könyvnyomdászok Szakköre egyik érdemes tiszteleti tagját gyászolja benne, a

kit a millenniumi kiállítás alkalmával a királyi kegy is kitüntetett az arany érdemkereszttel. Áldás és béke lengjen sirja felett!

Fenteirt gyászeset következtében a Pester Lloyd e hó 20-iki számának impresszuma már *Kozol Antal* szak társnak, a nyomda ez ideig művezetőjének nevét hozza, mint felelős vezetőjét a Pesti Lloyd-társulat nyomdájának.

A nyomdászati terén a világnak két hírneves gyára, a *König és Bauer* würzburgi gépgyár, a nyomdai gyors-sajtók feltalálója, valamint a *Kast és Ehinger* stuttgarti festékgyár legközelebb pályázatot fog kiírni, különböző nyomtatványokra, melynek kivételére a budapesti Könyvnyomdászok Szakköre is felkértek. — A Szakkörnek ezzel már régi óhaja teljesül, hogy a nagyobb gyárak ilyen módon bírják ezen szakot intenzívebb haladásra s ezen elhatározáshoz a fentvezetett két gyárnak csak őszintén gratulálhatunk. Legközelebb ezzel különben még bővebben fogunk foglalkozni.

Tichy Ákos regénye. Boldogult tagtársunk regénye, melyet tragikus halála után özvegye az Ország-Világban megjelentetett, már befejeződött s a választmány most foglalkozik a módoszatokkal, miként lehetne eme ránk nézve kétszeres értékkel bíró hagyatékot az özvegy javára értékesíteni és minél szélesebb körben terjeszteni.

Ez ideai bálunk — dacára a nyomászati viszonyoknak — fényesen sikerült. A Katholikus Kör díszterme szorongásig tömve volt szebbnél-szebb hölgyekkel, úgy hogy alig volt talpalatnyi hely, a hol nem táncoltak volna. Az első négyest 120 pár járta s a mulatságnak csak a reggeli fél 6 óra vetett véget.

A könyvnyomtatás és könyvdiszítés iparművészete. *Irta Czako Elemér.* Jó ismerősünk a szerző, kinek tisztelettel adózunk odaadó munkásságáért a grafikai mester-ségek terén. Fáradhatlan tevékenysége, buvárkodása hol felolvasásokban, értekezésekben, hol meg önálló cikkekben és most legújabbán fenti című érdekes könyvben nyilvánul meg. Ezúttal a könyvnyomtatás és könyvdiszítés mai állásának konstatálásával útmutatást ad a könyvnyomdászoknak: hogyan használják fel és értékesítik az új iparművészeti mozgalmat. Alapos tanulmányozásra valló avatottsággal csoportosítja a betűket, a szedés miségét, az ékítési módokat a régi időkől kezdődő fokozatos fejlődésben napjainkig, számos szövegképpel és melléklettel téve élénkebbé és könnyebben foghatóvá könyve tartalmát. Elejétől végeig érdekes olvasmány különösen nekünk nyomdászoknak s ezért melegen ajánljuk e művet szak társaink figyelmébe.

A Magyar Iparművészeti Társulat lapja, a Magyar Iparművészet most kezdi meg V. évfolyamát, a melynek első számát a napokban küldték szét. E magas színvonalon álló szaklapunknak legújabb füzetét is igaz élvezettel lapozgathatja s olvashatja a hazai iparművészet minden barátja, mert a legnagyobb igényeket kielégíthető cikket irtak a füzetbe: *Dr. Czobor Béla*, a ki a budapest-ferencvárosi plébániatemplom egyházi fölszerelését ismerteti, — továbbá *Kömives* álnév alatt hivatott toll a modern architektúrával foglalkozik; — *Cz. jegyű* író pedig érdekes tanulmányt ír a régi magyar temetői fejfákról. A rovatok a hazai s a külföldi iparművészetnek minden jelentősebb eseményéről tájékoztatnak s a képek sokszorosító művészetünknek felettségéről tanuskodnak. A lapot *Fittler Kamill* szerkeszti, főmunkatársa *Györgyi Kálmán*. A Magyar Iparművészeti Társulat tagjai tíz korona évi tagsági illetmény fejében — egyéb kedvezmények mellett — ingyen kapják a lapot.

Plakátpályázat. Az Országos gazdasági munkás- és cselédsegítő pénztár szabályzatainak hirdetésére Darányi miniszter plakátpályázatot irt ki, a melyre 27 pályá-

munka érkezett. A bíráló bizottság Keglevich Sándor gróf elnöklésével tartott ülésén az első díjat, 400 koronát, *Kollár Gusztávnak*, a második díjat, 150 koronát, *Mülbeck Károlynak*, a harmadik díjat, 100 koronát, *Telkessy Valérnak* ítélte. Az összes pályamunkákat február 26-áig az Iparművészeti Muzeumban állítják ki.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegyesülete beküldötte hozzánk évi jelentését, a melyből a következő fontosabb adatokat vesszük át: A taglétszám 1901. december 31-én 2589, mely a múlt évi 2279 taggal szemben 310 szaporodást mutat. Városok, illetve bizottságok szerint a következőképpen oszlik fel: Arad 51, Békésmegye 17, Brassó 30, Debreczen 45, Eger 18, Eperjes 10, Kassa 41, Kolozsvár 53, Miskolcz 22, Nagybecskerek 28, Nagykanizsa 14, Nagyvárad 25, Pécs 36, Szeged 85, Székesfejérvár 21, Szombathely 16, Temesvár 71, Ujvidék 18, Ungvár 14. Összesen a 19 fiókban: 615, míg Budapesten, valamint a kisebb vidéki városokban 1974. Tagdíjakból stb. az elmúlt évben bevétel volt 14.919 korona 24 fillér, míg a kiadások összege 12.875 korona 31 fillért tett ki s így az 1901. évi tiszta jövedelem 1843 korona és 93 fillér, mely hozzáadva az 1900. év végével maradt 8606 korona 52 fillérhez, az összes készpénzvagyont 1901. december 31-én 10.450 korona 45 fillér. 1901. december végén 1193 tag összesen 1267 korona 20 fillérrel tartozott. A könyvtárban a központban több mint 6000 kötet könyv van, mely szám a vidéki bizottságok tulajdonát képező könyvtárakkal együtt a 10.000 kötetet meghaladja; a központi olvasószobában tíz napilap, számos szak-, heti- és humorisztikus lap áll a tagok rendelkezésére. A munkaközvetítői intézmény, tekintettel a majdnem az egész éven keresztül tartó munkapangásra, csak igen kevés eredményt mutathat fel; az egyesület kiadja a Nyomdász Évkönyv és Utikalauz című munkát, felolvasásokat tart, francia tanfolyamot létesített és tagjait ingyen jogvédelemben részesíti.

A békésmegyei nyomdászok szanatorium-bálgára vonatkozólag írják nekünk, hogy a tiszta jövedelem 200 korona volt, melyből 100 korona a nyomdász-szanatoriumnak, 100 korona pedig a József főherceg-szanatoriumnak jutott. Tudósítónk megjegyzi, hogy meghívót azért nem küldöttek be szerkesztőségünkbe, mert restellették annak botránnyosan kezdetleges voltát, a mi nyomdász-mulatságnál — bizony — kétszeresen szegény s egy cseppet sem dicséreti a kiállító Lepage békéscsabai nyomdaczég munkaképességét.

Hirlapforgalom a postán. Az 1900. évben a posta 115.993.775 hirlappéldányt továbbított, ezek közül bel-földön 96.356.248-at, külföldre 3.856.669-et és külföldről 15.780.838-at. A külföldről érkezett lapok legnagyobb része, 14.989.449, Ausztriából érkezett. A külföldre előfizetők részére küldött hirlapok közül volt 18 politikai, 5 szépirodalmi, 6 szaklap és 3 élcslap. Külföldön a hazai lapoknak 1058 előfizetője volt, ezek közül 333 magyar nyelvű, 626 német nyelvű lapra fizetett elő. Érdekes, hogy német lapjainknak ennél több előfizetőjük nincs a külföldön. Külföldi lapoknak hazánkban 5653 előfizetője volt. Ezek közül legtöbben, 4577-en német lapot járatnak, 529-en francziát, 392-en angolt, 76-an olaszt, 33-an orosz, 12-en románt, 9-en szerbet, 7-en lengyelt, 6—6-an bolgárt és francia-angolt, 3-an dánt, 1—1-en magyart, norvégét és orosz járatnak. Spanyol ujságot senki se járatott hazánkban.

A debreczeni városi nyomda állandósított alkalmazottai. Említettük annak idején, hogy Debreczen város tanácsa a városi nyomdában működő nyolcz legrégebb alkalmazottját — nyugdíj-jogosultsággal — véglegesítette. Érdemesnek tartjuk a hozzánk beküldött erre vonatkozó

jegyzőkönyvi kivonatot egész terjedelmében közölni: Komlóssy Arthur főjegyző — mint a városi nyomda főfelügyelője — bejelenti, hogy a 934 1902. sz. a. tanácsvezetés folytán, főispán úr ő méltósága szives engedelmével a nyomda állandósított alkalmazottjait e mai tanácsülés színe előtt leteendő eskütételre felrendelte s kéri a nyolcz alkalmazottól a polgármester úrral egyetértőleg megállapított minta alapján, az eskü kivételét elrendelni. Ezen főjegyzői jelentés alapján, a teljes tanácsülés színe előtt megjelent nyolcz állandósított nyomdai alkalmazott, névszerint: Várakozó Gyula gépmester, Furman Lajos, László Imre, Szabó István, Hegedüs Károly és Péntek István betűszedők, Wurtzl Ferencz tömöntödés és betűraktárnok, végül Farkas Ágoston papirraktáros az eskü letételére felhivatván, az előttük főjegyző által felolvasott következő szövegű esküt tették le: „Én N. N., mint a városi könyvnyomdának állandósított alkalmazottja, esküszöm az élő Istenre, hogy Debreczen szab. kir. városhoz hű leszek, a hivatalos és üzleti titkot megőrzöm, — elvállalt és előljáróim által kiszabott teendőimet hiven, lelkiismeretesen teljesítem; — az ügyrendben s nyomdai szabályzatban meghatározott feladatokat és kötelességeket folytonosan szem előtt tartva, — azoknak mindenben megfelelni igyekszem; — a netalán kívülről származható idegen befolyásolások és csábítások által békés és szorgalmas munkálkodásomban magamat megháboríttatni nem engedem s minden igyekezetemet odairányítom, hogy az üzleti érdekek fejlesztésében a városi nyomdának tevékenységemmel és buzgó iparkodásommal javára szolgáljak, — Isten engem úgy segéljen!” Ezen eskü elhangzása után, Puky Gyula főispán úr buzdító beszédet intézett a városi nyomda most már felesketett — nyugdíj-jogosultság mellett állandósított tagjai és alkalmazottjaihoz, szívkülsre kötvén, hogy a város hatósága és bizottsági közgyűlésének ezen atyai gondoskodását és jóindulatát azzal hálálják meg, ha becsületesen munkálkodnak a nékiek kenyeret adó városi nyomda felvirágoztatásán és így közvetve városunk érdekeinek előmozdításán is. A felesketett nyomdai alkalmazottak a teljes tanács és jelenlevő érdeklődő közönség lelkes éljenzéseitől kisérvé hagyták el a tanácsstermet. Miről Komlóssy Arthur főjegyző úr, mint a városi nyomda főfelügyelője, Ember Lajos és Keresztessy István nyomdai ügyvezetők, Várakozó Gyula gépmester, Furman Lajos, László Imre, Szabó István, Hegedüs Károly és Péntek István betűszedők, továbbá Wurtzl Ferencz tömöntödés és betűraktárnok s végre Farkas Ágoston papirraktárnok, jegyzőkönyvi kivonaton értesítettek. Kelt Debreczen szab. kir. város tanácsának 1902. évi január 29-én tartott teljesüléséből.

A Kast & Ehinger G. m. b. H. stuttgarti festékgyár budapesti képviselője, *Carmine Hugó* (Rákosi-utca 11.) négy füzetet küldött be nekünk, melyek mindegyike a háromszínű nyomási eljárásnak három alapszínét (sárga, vörös és kék) mutatja be és mint negyedik műlapot egy keleti szőnyeget, az utolsó szálíg hűen az eredeti szőnyeg ábráját, a legfinomabb színárnyalatokban, sőt az eredeti szőnyeg koptatott részeiben is. Mind a négy füzet ugyanazt a szőnyeget ábrázolja, de különböző rendeltetésű festékekkel előállítva, azzal a végeredménnyel azonban, hogy a kérdéses szőnyeg reprodukciója egyforma hűségben tünik fel előttünk a négy különböző műlapon.

Beit & Comp. hamburgi festékgyára az idén is beküldötte irómappa-naptárát, melynek táblája ezuttal is művészies díszszel van kiállítva és az a színpompa, mely az egész munkát dominálja, élénken bizonyítja a festékgyár produktumainak kiváló minőségét.

A König és Bauer gépgyári czég díszesen kiállított körlevélben tudomásul adja a szakközönségnek, hogy

immár teljesen átköltözött a Würzburg melletti Kloster Oberzellből újonnan épített gyári helyiségeibe. E nevezetes fordulóponton a következőket vesszük át az említett körlevélből: Bármennyire kötötte is a mult és a gyors-sajtó dicsőségének számos emléke ehhez a helyhez, mégis engednie kellett az új kor követelményeinek, melyek a régi gyár berendezettségét és fekvését immár meg nem felelőnek bizonyították. Bármily bölcs körültekintéssel volt is a gyár alapításakor a hely megválasztva a XIX. század kezdetén, az akkori viszonyoknak teljesen megfelelően, a XX. század követelményeinek immár az nem felelhet meg. Legelső sorban is hiányzott a vaspálya-összeköttetés már hosszú idő óta, s annak létesítésének lehetetlensége a terraszszerű helyen épült gyártelephez, melyhez még hozzájárult az épületek emeletszerű, a kellő tágasságot nélkülöző helyiségeinek célszerűtlensége, melyek a ma már épülő gép-kolosszusok befogadására elégtelenek. A számos nagyobbitás, kibővítés, — írja a körlevél — melyeket az utóbbi évtizedben eszközöltünk, nem vezetett a kívánt célhoz, hogy gyártelepünket a modern követelményeknek megfelelővé alakítsuk át, minek folytán elhatároztuk 1898-ban, hogy Oberzell átellenében, a Majna jobb partján egy 90.000 négyszög m. területen építünk új gyárat, melynek egyik homlokzata a würzburg-aschaffenburgi államvasút, a másik homlokzata a Majna folyó mellett, a vasúton és vizen szállítást egyenesen összeköti. Az új gyár 1901. augusztusban elkészült, s megkezdődött a gyártási gépeknek és berendezéseknek átszállítása, valamint a gyárnak az új kor minden technikai vívmányai szerinti teljes felszerelése, úgy hogy az ma már a legnagyobb méretű gépek készítésére képesítve működésben van. Az így rendkívül megnagyobbított és tökéletesített gyár most már nemcsak gyorsabb szállításra lesz képesítve, de gyártmányait minőségileg, valamint nagyságilag is oly tökéletességben és oly arányokban előállítani, mely a világhírű gyár eddigi nagy nevéhez hozzáértő bizalomhoz teljesen méltó lesz.

A mainzi Gutenberg-Gesellschaft az idén kezdi meg működését azzal, hogy tagjai számára hasonmásban ki fogja adni az általunk már m. évi novemberi számunkban említett, állítólag Gutenbergtől származó ősnymotványt 1448-ik évből. Főntérintett társaság első sorban a Gutenberg-nyomtatványok lehetőleg hű reprodukálását fogja kultiválni s az irányban óhajt a jövőben is működni. Ezenkívül évi jelentéseket is fog a társulat kiadni. Mindezen kiadásokat azonban csak társulati tagok kapják, a könyv-árusi közvetítés kizárásával. A tagsági díj évi tíz márkában van megállapítva.

Az idő pénz a papírszakmában is! *Krause Károly* lipcsei gépgyára egy úgynevezett „kicszerű asztal”-al ellátott papíros-, papírolemez stb. vágógépre nyert szabadalmat 124912. német birodalmi szab. szám alatt. Tudvalevőleg eddig a vágandó anyag a rendkívül hosszú asztalra, minőt az ily vágógép igényel, a kezelő által felhelyeztetett, s azután a vágógép kése alá tolatott, úgy hogy megvágva az előasztalról levétethetett, még pedig esetleg szétvágva mindkét irányban a hossz- és kereszt-késsel. A vágás ezen művelete alatt, mi az asztalnak rendkívüli hosszúsága miatt mindig tetemes időt igényelt, a munkás nem tehetett egyebet, mint hogy megvárta, míg a felhelyezett darab felvágatott, hogy a vágandó anyagot ismét a vágóasztalra helyezhesse. Ezen szükségtelen, azonban tetemes tevékenységi veszteség megszüntetésére Krause ezen hosszú asztal fölé, melyen a vágandó anyag vágódeszkákon fekszik, egy második, hasonló felhelyező asztalt alkalmazott, melyre, addig, míg az első deszkán elhelyezett anyag vágása tart, a kezelő

új anyagot helyezhet el és vágásra előkészíthet. Az elmés berendezés által a második felhelyező asztal egy kézfogással lesüllyeszti az elsőre, úgy hogy az anyag pontosan a munkaasztal vágóterületére jut, mire a vágás következik. Egy lendítő kar, hosszvágány és újabb vágódeszkából álló szerkezet által egy újabb, második felhelyező asztal képezetik, melyen újabb anyag készíthető elő vágásra, s ilymódon ez eljárás egyformán folytatható, úgy hogy ezt a második asztalt joggal lehet „kicsérélhető asztalnak” nevezni. — Ezen szabadalmazott vágógép kicsérélhető asztallal, mindenütt a legelőnyösebb szolgáltatást fogja tenni, a hol arról van szó, hogy vég nélküli darabokat hosszú asztalon elhelyezve kell felválni. Ezen szabadalmazott vágógépek beszerzési költségei a legrövidebb idő alatt megtérülnek a gép munkatöbblete által, a mennyiben éppen kétszerannyit végez, mint az ezen asztal nélküli. Megjegyzendő még, hogy ezen kicsérélhető asztalt Krause minden vágógépére lehet alkalmazni, s teljesen mindegy, akár kézi toló, mechanikus toló, vagy önműködő tolóval, vagy pedig kézi- vagy motorhajtással van-e a vágógép berendezve. — Azon érdeklődőknek, kik ezen újdonság felől bővebb felvilágosítást kívánnak, a szabadalmi leírás rendelkezésükre áll, valamint Krause Károly készségesen ad minden magyarázatot ezen legújabb szabadalmáról.

Németországban ez idő szerint 8668 német ujság jelenik meg. Ezek közül 1979 egyszer, 898 kétszer, 1275 háromszor, 118 négyszer, 6 ötször, 1635 hatszor, 128 hétszer, 96 tizenkétszer, 13 tizenháromszor, 6 tizenhatszoros és végre 3 tizenkilencszer hetenkint jelenik meg.

Stockholmban működő *Ligeti* szakértőnk beküldötte egy tablón négy darab újévi gratulációs kártyáját, melyet az ottani szaklap mellékletként hozott és nagy dicsérettel halmozott el. Mi sem tagadhatjuk meg tőlük a leleményességet és ügyes tervezést, mely különösen kettején a kártyáknak megnyilvánul; mindenesetre örülnünk, hogy honfitársunk ott is érvényesíteni tudja tudását és szerencsét kívánunk neki a további haladáshoz.

Nem régen egy londoni szaklap értekezvén a könyvtárakban elhelyezett könyvek borítékairól, szóba hozza egyben a mai nyomtatóiparosnak silányságát. Okát a mai papiros oly könnyű romlásának abban találja, hogy a faanyag felhasználása a papirosgyártásban egyre jobban fokozódik. Mert habár jó minőségű papirost képesek ez anyaggal előállítani, mégis csak aránylag rövid tartósságú az. A faanyagból készített papiros aránylag oly könnyen szétmállik, hogy abban a könyvtárakra nézve a jövőt illetőleg nagy veszélyek rejlenek. A papiros elszínesedése is tekintetbe veendő, a mi egyébként valamennyi minőségű papírnál elő szokott fordulni; az elmállás azonban csakis a fapapirosnak sajátossága. A papiros jobb vagy rosszabb minősége szerint az elmállás előbb vagy utóbb következik be, de idővel el nem marad. Hogy tehát az utókornak megtarthassuk a modern íróvilág mesterműveit, ajánlatos volna valamely „normaltipust” megállapítani a kiadóknak s könyvnyomatóknak és más papirosfajtát el nem fogadni. E papirosnak 70 százalék len- vagy kenderrostból kellene állani, 20 százalék enyvből és legföljebb 10 százalék ásványi anyagokból. Kívánatos, hogy a figyelmeztetésből okulást merítenénk, mert máskülönben az újkor vívmányainak nagy része veszendőbe menne az utókor számára.

Az amerikai könyvpiac. Az 1900. évi amerikai könyvtermelés és könyveladás ma már jellemző számokban van csoportosítva s ez a könyvstatisztika arról tesz tanúságot, hogy irodalmi munkák talán soha és sehol nem részesültek oly méretű kelendőségben, mint az Egyesült-Államokban. E statisztikai kimutatás szerint

harmincz munka átlag egy félmillió példányban lett nyomtatva s ezekből 480.000 példány kelt el. E harmincz munka után következik a sorrendben tíz olyan irodalmi mű, melyek közül egy-egy átlag ötvenezer, illetőleg valamennyi ötszázezer példányban forog az olvasó közönség kezei közt. Hogy ez mily óriási lendület, arról egy 1818-ik évi följegyzés tanuskodik. A most említett évben egy kiváló munkát négyezer példányban nyomtatott a kiadója s alig fogyott el a könyvkészlet fele. A mostoha eredményen okulva az akkori könyvkereskedők örültségnek jelentették ki azt a gondolatot, hogy Amerikában egyazon könyv négyezer olvasóra találjon. Nyolcz deczeniummal eme szakértői kijelentés után több mint százszor annyit nyomattak és több mint kétszázszor annyi fogyott el egy-egy munkából, mint nyolczvan évvel korábban. A kiadók létszáma akkor ötven volt, most pedig körülbelül ötszáz. Hogy a régi és a jelenlegi könyvkiadó-vállalatok nemcsak létszámbeli különbözetet mutatnak, hanem aránytalanul nagyobb méretekben dolgoznak, ez önként értendő.

A szem romlása nyomtatványok által. Egy *Murphy* nevezett orvos hosszabb vizsgálatok után, hogy a nyomtatott betűk mi által károsak az ember látószervezetére, a következő eredményre jutott: 1. az által, ha nyomtatott sorok nem sima felületről olvastatnak (a mi rendszerint vastag könyveknél szokott előfordulni, t. i. hol domborulnak a lapok, hol pedig megfordítva homorulatot és ismét domborulatot képeznek); 2. hogy a nem-sima felületű könyvről a fénysugarak tükröző hatással bírnak a szemre; 3. a sorok túlságos hosszúsága. Az utóbbi föltevése arra engedte következtetni, hogy a sorok hosszúságuknál fogva kifárasztják a szem u. n. ciliaris izmait, azért, hogy a betűket a reczehártya gyűjtő pontjában tartják, miáltal a konvergencia és divergencia izmok összehúzódnak s elszibbadnak, melynek következménye pedig az, hogy a szemek hamar kifáradnak. A viszonyok legkárosabbak egy nemsima felületű vastag könyvnél, míg ellenben egy sima felületű újságlapnál kedvezőbbek. Mert minél vastagabb egy könyv, annál erősebb a fényreflektikus hatása, de különösen akkor, ha a világitást oldalról kapjuk. Az az elfogadott elv, hogy a világitást bal oldalról történjék, nem felel meg mindig a czélszerűségnek, hanem igenis az, hogy a világotosságot mindig elülről vagy hátulról kapjuk. Végül pedig, ha a nem-sima felület olvasásához még egy hosszú sor is járul, úgy a szem megrongálódásának veszélye megkétszereződik. Ennél fogva a sorok hosszúsága a normalis szemnek ne legyen hosszabb, mint a két pupilla egymástól távolsága, hogy a szemek minden erőltetés nélkül a sorokat fölvehessék.

Egy nőüjság. A londoni hölgyek egészen párisi mintára, olyan lapot kívánnak kiadni, melynek minden egyes részleténél csak hölgyek működnek közre. Tudniillik ők szerkesztik, *szedik, nyomják, expedálják* és árusítják. A lap egyáltalán csak a feminizmus érdekeit szolgálja.

Figyelmeztetés. Tudomásunkra jutott, hogy valaki egy újabb *egyengető-találmánnyal* (Zurichtung), a mely különben a külföldön már régen ismert dolog, üzletszerűleg foglalkozik, sőt két céget már meg is zsarolt. Figyelmeztetjük az üzletek vezetőseit, hogy ezen új eljárást Körünk bárkinek *ingyen* bocsátja rendelkezésére, sőt egyik tagtársunk még arra is vállalkozott, hogy kívánatra minden költség nélkül be is mutatja az egyes nyomdáknak.

Lapunk bekötési tábláját rendelni óhajító olvasóinkat újlag fölkérjük, hogy ebbeli szándékukat az 1 K 60 f. összeg (vidékiek 1 K 74 f.) egyidejűleges beküldésével márczius hó 1-éig velünk közölni sziveskedjenek. Későbbi jelentkezések nem vétetnek figyelembe.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszédésénél a lehető legnagyobb szigorot és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszédett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte vagy postán, vagy pedig Wolf Antal útján Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztárhoz (VIII. kerület, Népszínház-utca 51. sz. I. 1.) lehetőleg minden hó 12—15-ig.

Nyilvános nyugtázás és köszönet. A Könyvnyomdászok Szakköre által f. évi január hó 25-én rendezett farsangi táncestélyre a megküldött tisztelet-jegyet a következők váltották meg: Athenaeum irod. és nyomdai r.-t. igazgatósága 6 K., Rózsa Kálmán és neje 5 K., Stephaneum-nyomda igazgatósága 4 K., összesen 15 Korona, mely szíves pártolásért fogadják ez uton a Szakkör köszönetét.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltozást, úgy az abba való be-, mint kilépést haladéktalanul adjanak tudtul a Kör pénztárosának, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest, IV., Ujvilág-utca 2., a Kossuth Lajos-utca sarkán). Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit fénykép	6 K.	12 db. 10 K.
6 " kis Makart	14 "	12 " 24 "
6 " kabinet	16 "	12 " 26 "
6 " Makart	20 "	12 " 36 "

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkor az utolsó havi nyugtával igazolandó.

Németh Ferencz fényképész (IX., Bokréta-utca 23. sz.) a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép	6 db.	5 K.	12 db.	8 K.
Kis Makart	6 "	9 "	12 "	14 "
Kabinet	6 "	10 "	12 "	18 "
Makart	6 "	15 "	12 "	26 "

Megrendelés alkalmával mindig az utolsó havi nyugtával kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba. A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt hely-árakat engedélyezte:

I. erkély	2 kor.	—	filléres helyet	1 kor.	20 fillérért.
I. " " " "	60	—	1 " " "	—	—

A jegyek vasárnap és ünnepnapokon nem érvényesek.

Utalványokat (minden helyre külön, darabonként 4 fillérért) csakis a havi nyugta felmutatása mellett kaphatják a Szakkör tagjai Rencsisovszky Ferencz-nél (VIII. ker., Népszínház-utca 51. I. 1.) és Novitzky N. Lászlónál (anyaegylet).

SZERKESZTŐI ÜZENET.

A. M. urnak. Költeményeket a lehető legritkábban — ha má' egyáltalán ki nem kerülhetjük — közlünk csak; s miután ünnepi számot nem adunk, kénytelenek vagyunk a különben csinos verset rendelkezésre bocsátani. Egyébként szíves üdvözlötünket küldjük s kérjük további támogatását.

Felölös szerkesztő Tanay József. ☞ Főmunkatárs Firtinger Károly. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETmény.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter úr rendeletére A Tisza hajdan és most című mű III. része I. kötetének mellékletét képezendő és a Tisza hossz-szelvényét feltüntető rajz sokszorosítására a m. kir. orsz. vízépítési igazgatóság vízrajzi osztályának helyiségében (földmivelésügyi minisztériumi palota III. emelet 105. szám) folyó évi február hó 27-én délelőtt 11 órakor zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni. A szóban forgó munkálatra vonatkozó adatok, valamint a kötetendő szerződés és a kiegészítő részét képező általános és részletes feltételek, úgyszintén az ajánlati feltételek a vízrajzi osztálynak fentebb megjelölt, valamint a Báthory-utca 19. sz. alatt levő helyiségében a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Budapest, 1902. évi február hó 1-én.

M. kir. orsz. vízépítési igazgatóság.

56—1902. vgrh. sz.

ÁRVERÉSI HIRDETmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. törvény-cikk 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a b.-gyarmati kir. törvényszék mint csődbíróság 1902. évi 128. számú végzése következtében Bende Gyula ügyvéd, mint a Balassagyarmati Könyvnyomda Részvénytársaság csődtömeggondnokának kérvénye folytán s a csődválasztmány 1901. évi december hó 9-én hozott a könyvnyomdának bírói árverésen leendő értékesítésének határozatával a nyomdai felszereléseknek: gépek, betűk, szekrények, melyek 14.543 korona 20 fillér becsértékben, a kinn levő követeléseknek, melyek 5351 korona 58 fillér becsértéket, a Nógrádi Lapok és Honti Híradó tulajdonjogának, mely 6000 korona becsértéket, — a nyomda kiadásában megjelent és megjelenő, raktárban és bizományban létező könyveinek, melyek 11.281 korona 48 fillér becsértéket — a papírraktárnak, mely 4959 korona 52 fillér becsértéket képviselnek, a butorzatot 211 korona értékben, együttesen 42.346 korona 98 fillér becsértékben, mint kikiáltási árban, nyilvános bírói árverés eladását rendelte el azzal, hogy a vevő a felvállalt munkálatokat befejezni tartozik, olyképp, hogy az ezen munkákra befolyó összegből csupán az árverés napja után befolyandó összeg illeti.

Mely árverésnek a b.-gyarmati kir. járásbíróság 1902. évi V. 42. sz. végzése folytán B.-Gyarmaton, a Könyvnyomda Részvénytársaság helyiségében leendő eszközlésére 1902. évi márczius hó 3-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. törvény-cikk értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt B.-Gyarmaton, 1902. évi január hó 29-én.

Tomis József,
kir. bir. végrehajtó.

BÖLE

JÓZSEF

ASZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a **könyvnyomdai felszerelések** készítésére berendezett **Asztalos-műhelyemet** VIII., Vas-utca 7. sz., 10. ajtó alá helyezem. Szakmában számos éven át szerzett tapasztalataimmal fogva, mint eddig, úgy a jövőben is főtörkövésem lesz t. vevőimet mindenképen kielégíteni. Szükség esetén kérem a fentnevezett új czímetet használni.

Regálók s nyomdai szekrények raktárban mindig vannak.

JULIUS MÄSER (Lipcse) A Mäser-lemezek raktára.

magyarországi képviselője. TELEFON 62—79.

Magyarországi képviselő

Schlesinger Mihály
BUDAPEST
VII., Akácfa-u. 22.

T. Göttert faktor, Wiesbaden.

A ROBUR svéd hengeranyag főgynöke.

A ROBUR ára kilogrammonkint 2-80 márka, vagy is 3 korona.

Tizenöt év óta úgy rotációs, mint illusztrált és könyomásban egyaránt kipróbált és legjobbnak talált hengeranyag.

Alkalmas ügynökök kerestetnek.

Közvetit eladást és vételt új és használt állapotban levő

körforgógépekben, gyors- és tégelynyomású sajtókban,

elsőrendű czégektől, valamint a grafikus szakmában előforduló összes cikkekben.

Grafikai tudakozódó-intézet.

Táviratczím: Göttert, Tagblatt, Wiesbaden.

ORMOS GUSZTAV

PROFOTOCINOGRAPHIAI-MŰINTÉZET
BUDAPEST, AKÁCFA-U. 47.
KÉSZITI A LEGJOBB
CHLICHEKET
MINDENFELE NYOMTATVANYHOZ
FAMETSZETEK
HAZON KIVÜLI FELVÉTELEK
JUTANYOS ÁRBAN

Szár az Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz stereotip-pépecnek a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerű mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárításra a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindenmely teljes tömöntödei felszerelések szállítása.

Trocken-Stereotypie

C. BEENSCH

BERLIN, N.

Oranienburgerstr. 60/63

Könyv- és újság-nyomdáknál nélkülözhetetlen.

Minden kulturállamban szabadalmazva.

Magyarországi képviselő

Tanczer József

Budapest

VII., Kertész-utca 4.

Telefon 28-32.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

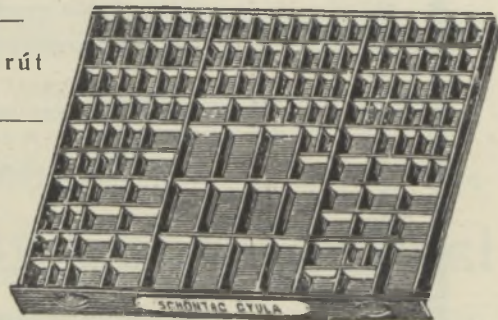
VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antika-szekrény 3 frt.

Nagy szekrény 4 frt.

*

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

UNION
FOTOCZINKOGRAFIAI
MINTÉZET
BUDAPEST
VI. UJ-UTCA 37.^{sz}

AUTOTYPA
FOTOTYPA
CHEMIGRAFIA
FOTOLITOGRAFIA

MINDENNEMŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT
KÜL és BEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL
GYÁRAKRÓL, TÁRGYAKRÓL stb. ESZKÖZLETTEL

TELEFON: 295.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

Kitüntetések:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX., Márton-utca 19. sz.

Készít legjobb minőségű illusztráció-,
ujság-, mű-, díszmű- és mindenféle színes

FESTÉKEKET.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad, saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Patent gelatin hengeranyag.

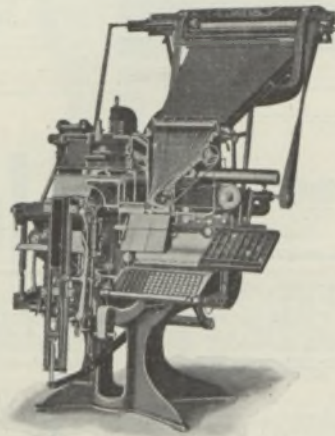
A L INOTYPE

a világ legtökéletesebb, legnagyobb munka-
képességű, legmegbízhatóbb, legelterjedtebb és
legjövedelmezőbb $\times \times \times \times \times \times \times \times \times \times$

szedő- és soröntőgépe.

Ezideig 9000-nél több LINOTYPE adatott el a világ minden tájára, melyek közül 570-en felül Németországban, \circ Ausztria-Magyarországon és a Svájcban van elhelyezve. \circ

BÉCS:	Darab
Neues Wiener Tagblatt	10
Reichswehr	4
S. Bergmann	2
Joh. N. Vernay	4
BOZEN:	
Gotthard Ferrari jun.	1
BRÜNN:	
Tagesbote	3
Deutsches Blatt	2
BUDAPEST:	
Budapesti Hirlap	10

INNSBRUCK:	Darab
Tiroler Tagblatt	1
KARLSBAD:	
Feller-nyomda	2
KOLIN:	
Pak-nyomda	1
LAIBACH:	
Kleinmayr-nyomda	1
LINZ:	
Linzer Zeitung	1
PRÁGA:	
Beaufort nyomda	5
Narodny Listy nyomdája	3
REICHENBERG:	
Stiepel-nyomda	3

Legégszerűbb
kezelés.

Legnagyobb
munkaképesség.

ELSŐRANGÚ KITÜNTETÉSEK:
PÁRIS 1900: Grand Prix és két
aranyérem.
KARLSBAD 1901: Diszoklevél és
aranyérem.

Prospektusokkal, betűmintákkal, referenciákkal stb. szívesen szolgál:

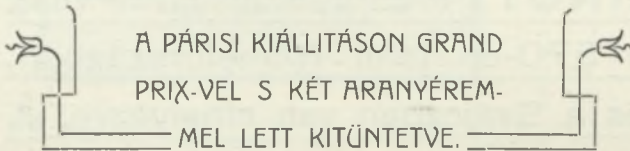
M. Dukas Nachfolger (hirdető
iroda) **Wien, I., vagy pedig:**
Gutenberghaus Gebrüder Geel
Wien, VII/2. (a berlini Mergenthaler Setzmaschinenfabrik vezérképviselője).

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, IX., RÁKOS-U. 11.

FŐZLET ÉS GYÁR

BÉCS, VII., BURGGASSE 90.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 54—89.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST ÉS EHINGER

G. M. B. H. STUTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG

HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○

AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○

○○○○○○○○○○○ CZÉGEKNEK

A M. Kir. Tud.-Egyetemi Nyomda Igazgatósága.

3884. szám.

Tekintetes

RÁKÓCZY M. vegyész tanár úrnak
BUDAPEST, VI.,
Csengery-utca 39. sz.

Folyó évi július hó 27-én kelt meg-
keresésére tisztelettel értesitem, hogy
folyékony iparolaja a vezetésem alatt
álló intézetben hasznavehetőnek bizo-
nyult s főleg azon tulajdonságánál fogva,
hogy nyomás közben a clichét vagy akár
az egész szedési formát pár perc alatt
teljesen megtisztítja s a tovább nyomás
munkája haladék nélkül folytatható.

Budapest, 1901. november 28.

KLESZNER, igazgató.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itatós-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

A kombinált
szedő- és soröntő-gép

TYPOGRAPH

FÖLÜLMUL MINDEN MÁS GÉPET!

**Alig több, mint két év
alatt föllállított:**

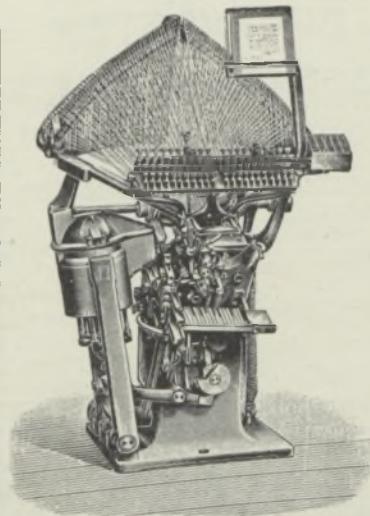
Bécsben: Bartelt Brunónál 1 gép, J. L. Bondi & Sohn cégénél 2, a Deutsche Zeitung-nál 4, a Deutsches Volksblatt-nál 8, Hornung B.-nél 2, Jasper Frigyes-nél 2 gép.

Budapesten: a Pallas r.-t. nyomdájában 1 gép, az Európa-nyomdában 3, a Belvárosi Könyvnyomdában 6 gép.

Gablonzban: Spiethoff Gusztávnál 1 gép.

Grácban: a Styria cs. kir. egyetemi nyomdában 12 gép.

Győrött: a Pannonia nyomdában 1 gép.

**Alig több, mint két év
alatt föllállított:**

Klagenfurtban: J. & R. Bertschingernél 1 gép.
Kuttenbergben: Solc Károlynál 1 gép.

Meranban: Pöltzelberger S.-nél 1 gép.

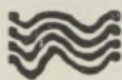
Prágában: a Politik könyvnyomdájában 3, az Unie könyv- és műnyomdában 3 gép.

Salzburg: Halauska's Wittwe & Eiblhuber cégénél 2, Kiesel R.-nél 2 gép.

Troppauban: Drechsler Adolfnál 2, Strasilla Ágostnál 2 gép.

Zágrábban: a királyi horvát államnyomdában 3 gép.

A gép egyszerűségéről, jövedelmezőségéről és munkaképességéről való meggyőződés mind szélesebb körben terjed.

Magyarországon és Ausztriában
immár 63 ilyen gép működik.

További Typograph-gépek felállításáról most tárgyalunk. Prospektusokat, betűmintákat, bizonyítványokat stb. szívesen küld az ausztria-magyarországi főképviseelő:

Polacsek Frigyes, Wien, VI/1., Theobaldgasse 8.

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTÖDE
 RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAPESTEN
 VI., DESSEWFFY-UTCZA 32. SZ.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS. ↓		TÖMÖNTÖDE. ↓ ↓ ↓
MECHANIKAI MŰHELY.		ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS. ↓
GALVANOPLASZTIKA. ↓		RÉZLÉLIA-GYÁRTÁS. ↓

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

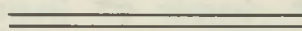
Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV- és CZÍMBETŰKBŐL,

Körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
 továbbá a legkülönfélébb ékítőanyagokból és egyéb nyomdai
 felszerelvényekből.

TELEFON 23—70. SZ.

ÚJDONSÁG
!! EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT
 Czettel és Bendtner szabadalma. ↓

Nagy-Becserek Jokly Lipót. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.). Orcsits I. (bérlo: Seprős Valter).	Nyiregyháza Bessenyei ny. Jóba Elek. Piringer János (tulajdonos: Özv. Piringer Jánosné). Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).	Rózahegy Kohn József. Salva Károly.	Szegzárd Árva J. Báter János. Lengyel Pál. Ujfalussy Lajos utóda: Molnár Mór	Tisza-Füred Goldstein L.
Nagy-Enyed Nagynyeddi könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.	Nyitra Huszár István. Iritzter Zsigmond. Löwy Antal. Neugebauer Nándor. Reichels Lipót.	Salgó-Tarján Friedler Ármin. Pollacsek József.	Székelyhid Kohn Sámuel.	Tolna Weltmann Ignác.
Nagy-Kálló Sarkadi József.	Ó-Becse Löwy Lajos.	Sárbogárd Spitzer Jakab	Székely-Keresztúr Szabó Testvérek.	Tolna-Tamási Jeruzsálem Ede.
Nagy-Kanizsa Fischel Fülöp. Krausz és Farkas. Wajdics József. Weisz L. és F.	Ó-Kanizsa Brück P. Pál. Schwartz A.	Sárvár Stanz János.	Székelyudvarhely Becsek D. Fia. Betegh Pál.	Torda Füssy és Sztupjár.
Nagy-Károly Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond.	Oravicza Kehrer C. Wunder Károly.	S.-A.-Újhely Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos). Landesmann M. és Társa. Löwy Adolf. Pannonia-nyomda (tul.: Juresó és Ocskay). Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehler Gyula).	Székelyfehérvár Debreczeni Gyula. Eisler Adolf. Kaufmann F. Singer E. Számmer Imre (tulajdonos: Heckenast Kálmán). Számmer Kálmán. Székeseh. és Vidéke ny.	Torna Rosenblüth Simon.
Nagy-Káta Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán (tul.: Molnár S.).	Orosháza Pless N. Veres Lajos.	Sárospatak Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlo: Steinfeld Jeaó).	Szempecz Fischer Náthánné.	Török-Kanizsa Brück P. Pál
Nagy-Kikinda Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán). Gujin V. Pannonia ny. Radák János.	Orsova Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Segesvár Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Szent-Endre Schwarz I.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.
Nagy-Kőrös Bazsó Lajos. Öttinger Kálmán.	Ó-Széplak Nyitravölgyi gazd. egyesület nyomdája.	Selmeczbánya Jörges A. özv.	Szent-Gotthárd Wellisch Béla.	Trencsén Gansel Lipót. Skarnitzl X. Fr.
Nagy-Marton Gellis Henrik.	Paks Rosenbaum Miksa E.	Seps-Szent-György Jókai-nyomda r.-t. Móricz István és Vojna J.	Szenicz Bezso János és Társa.	Turóc-Szent-Márton Gasparik J. Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné) Turócszentmártoni nyomda r.-t.
Nagy-Mihály Landesmann B.	Pancsova Jovanovics Testvérek. Kohn Samu. Viktória-nyomda. Wittigschlager Károly.	Siklós Harangozó József. Minerva-nyomda (tul.: Klein F.)	Szered Schreiber Mór.	Új-Arad Mayr Lajos.
Nagy-Röcse Büchler Béla.	Pankota Ifj. Bod József.	Sopron Berghöfer és Weisz. Breiner E. Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombor Géza). Romwalter Alfréd. Röttig Gusztáv. Török és Kremszner. Zollner és Ungár.	Székely Schreiber Mór.	Újpest Fuchs Antal és József. Krömer Alajos. Salgó és Társa.
Nagy-Szalonta Liebermann Mór. Reich Jakab.	Pápa Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Ref. főisk. nyomda. Stern Rezső.	Stájeriak Hollschätz F.	Szigetvár Corvina-nyomda. Kozáry Ede.	Új-Verbász Verbászi könyvnyomda (tul.: Trbojevich M. Sz.).
Nagy-Szeben Drotleff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidiecesana.	Pécs Lycenmi nyomda. Pécsi irod. és könyvny. r.-t. Taizs József. Wessely és Horváth.	Sümeg Horvát Gábor.	Szilágy-Somlyó Böloni Sándor. Heimlich Weisz Katalin.	Újvidék Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Hungária-ny. Ivkovics György. Miletics Szvetozár. Popovics Testvérek.
Nagy-Szécseény Glatstein A.	Pécska Ruber István.	Szabadka Bittermann József. Braun Adolf. Hirth Lipót és Társa. Krausz és Fischer. Szabados Sándor. Székely Simon.	Szükszó Blank Simon.	Vác Kir. orsz. fegyintézet ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Nagy-Szent-Miklós Wiener Náthán.	Perjámos Hungária-ny. Pirkmayer Alajos.	Szamos-Ujvár Auróra-nyomda (tulajd.: Todoran Andre). Öör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szilágy-Somlyó Böloni Sándor. Heimlich Weisz Katalin.	Vág-Újhely Brück Ignác. Horovitz Adolf. Löwysohn Manó. Steinmann J.
Nagy-Szombat Fiebig József. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Reisz L. Winter Zsigmond.	Petrozsény Figuli Antal.	Szakolcza Neumann, Teszlik és Tsa.	Szollás Wachs Pál.	Verecz Kehrer Béla. Kirchner Ernő. Veronits József.
Nagy-Szőllős Ugocsei közp. könyvny.	Pozsony Alkalay Adolf és fia. Angermayer Károly. Éder István. Freystadt M. L. Katholikus nyomda. Preisak Győző. Westung. Orenzboite ny. (tul.: Simonyi Iván). Wigand K. F.	Szarvas Dolesch és Müller. Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Szombathely Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Ágoston. Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.	Veszprém Dunántúli ny. Egyházmegyei könyvny. Krausz A. Fia. Népakarant nyomdája (tul.: Takáts Sz.). Pósa Endre.
Nagy-Tapolcsány Platzko Gyula. Zhorelia Gyula.	Pöstyén Gipsz H.	Szász-Régen Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szombathely Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Ágoston. Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.	Zala-Egerszeg Breisach Samu. Unger Antal. Vágó János.
Nagyvárad Ifj. Berger Sámuel. Déry és Boros Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Hönig I. Láng József. Laszky Ármin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t.	Predmér Links M. utóda: Rosenzweig H.	Szász-Sebes Stegmann János. Winkler Lajos.	Szabolcs Lövinger L.	Zala-Szent-Grót Nagy Sándor.
Námesztó Schein M.	Putnok Gaertner Ignác.	Szászváros Minerva-nyomda r.-t. Schäser A. Szászvárosi könyvny. r.-t.	Tata Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Zenta Kabos Ármin. Schwartz Sándor.
Naszód Schwartz Mór.	Rákospalota Fischer és Deutsch	Szatmár Litteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Temesvár Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi könyvnyomda. Gutenbergy-ny. Mangold Sándor. Moravetz Gyula. Stéger Ernő utóda. Uhrmann Henrik. Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly). Veres Sámuel.	Zilah Seres Samu.
Német-Bogsán Rosner Adolf.	Resicza Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.	Szeged Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Gönczi, I. József. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnay Lipót.	Tenke Maár L. Vilmos.	Zólyom Nádossy Testvérek. Schlesinger Ignác. Zólyom és vidéke ny.
Német-Palánka Kristofek József.	Rimaszombat Lévai Izsó. Náray I. A. Rábeli Miklós.	Szeghalom Riegel Zoltán.		Zombor Bittermann Nándor és Fia. Oblát Károly.
Nezsider Horváth I.	Rozsnyó Kovács Mihály. Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).			Zsolna Glasel Samu.
Nyírbátor Friedmann Lipót.				Zsombolya Wunder Rezső.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

WITTIZ
MANFRÉD

TELEFON
18 99

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
+ CHEMIGRAFIA
4 SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOITZOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCZA 30.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VII., Akácfa-utca 58. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kencze-gyár.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE, BUDAPEST.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4
festékdörzsölő hengerrel. Kétszint
nyomó gépek, 2 festékszerkezettel,
2 vagy 4 festékdörzsölő henger-
rel. Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő készköszörülő-gépek.
= Csomagoló- és simító-sajtók. —

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jót-
állás mellett jutányos árért eladók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.
Aranyozó-, dombornyomású- és
kivágó-sajtók. Könyvnyomdai kézi-
sajtók. Tömöntödei berendezések.
Könyomdai gyorsajtók. Transz-
misszió-telepek. Hungária akczi-
dorsz-gyorsajtók. —

KÖRFORGÁSÚ NYOMÓGÉPEK

ujszágok, könyvek és illusztrált mű-
vek egy- és többszínbeni nyomására,
tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó
készhajtogatató készülékkel. —